

POSTE RESTANTE 00100

Novelli asunnottoman naisen elämästä

ja

kokemuksista

Riia Kettumäki

Opinnäytetyö, syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Hoitotyön koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kettumäki, Riia. Poste Restante 00100. Novelli asunnottoman naisen elämästä ja kokemuksista. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2011, 44 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoite on kuvailla sitä, millaista asunnottomana eläminen voi olla. Työ on tehty yhteistyössä Hietaniemenkadun palvelukeskuksen kanssa, jossa novellia varten tarvittavat haastattelut tehtiin. Lisämateriaalia saatiin myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta, joilla on pitkä työura asunnottomien ja päihderiippuvaisten kanssa. Tavoitteena oli antaa kokemusperäistä tietoa asunnottoman elämästä ja selvittää, voisiko novellia käyttää opetusvälineenä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa.

Opinnäytetyö on tyypiltään produktio. Haastattelujen pohjalta kirjoitettiin tuotos, tosielämään perustuva novelli, jonka pohjana toimii narratiivinen lähestymistapa tehdä tutkimuksia. Materiaali koottiin haastattelemalla viittä asunnottomaa naista Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa keväällä 2010. Lisämateriaalia saatiin tutustumalla aiempiin tutkimuksiin ja oheiskirjallisuuteen sekä keskustelemalla päihderiippuvaisten kanssa työskentelevien työntekijöiden kanssa. Kokemusten ja haastattelujen pohjalta kirjoitettiin novelli, joka perustuu tosielämän tapahtumiin, mutta jota ei pystytä yhdistämään kehenkään tiettyyn henkilöön. Novellin ja sen hyödyntämismahdollisuuksien arvioimiseksi pyydettiin lukijoita vastaamaan muutamaan kysymykseen. Lukijakunta koostui Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajista ja opiskelijoista. Kysymykset liittyivät siihen millaisia ajatuksia novelli herätti lukijoissa ja millaisia käyttömahdollisuuksia novellilla on.

Novelli ei tuonut uutta tietoa niille lukijoille, joilla oli paljon kokemusta päihdehoitotyöstä. Lukijat, joilla oli vähän kokemusta päihdetyöstä, kokivat saaneensa uutta tietoa. Kaikki lukijoista olivat sitä mieltä, että novellia voitaisiin käyttää opetusvälineenä sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa.

Asiasanat: asunnottomuus, päihderiippuvuus, novelli

ABSTRACT

Kettumäki, Riia. Reducing prejudices of health care and social services students: A short story on a homeless woman and her experiences.

44 p., 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing, Option in Nursing. Degree: Nurse.

The purpose of this study was to create a short story based on true stories about homelessness. The idea was to find out if the story could be used in the curriculum for nursing and social services students to reduce prejudices against intoxicant abusers and homeless people.

I interviewed five homeless women in the Hietaniemenkatu Service Centre for homeless people. This study was made using a narrative approach. Part of the story came from the experiences shared to me by the employees who had been working with homeless people.

To assess this study I gave the story of 11 pages to the students and teachers of the Diaconia University of Applied Sciences. After reading the story two students and four teachers answered questions on impressions of this story and where it could be used.

The results showed that readers who had experienced working with intoxicant abusers and homeless people felt that the story did not give any new information. In contrast, the readers who did not have as much experiences felt that the story gave them new information. All who responded said that it could be used as part of teaching and learning in e.g vocational education.

In conclusion, a short story can be used as a teaching method for students of health care and social services. In the future, this method of teaching should be used more often to give students a different perspective on homelessness.

Keywords: homeless people, short story, true stories, intoxicant abusers

SISÄLLYS

| | |
|--|----|
| 1 JOHDANTO | 5 |
| 2 ASUNNOTTOMUUS KÄSITTEENÄ..... | 6 |
| 2.1 Asunnottomuus ja pitkäaikaisasunnottomuus..... | 6 |
| 2.2 Asunnottomuus tilastoina | 7 |
| 2.3 Asunnottomuus kokemuksena | 8 |
| 2.4 Hietaniemenkadun palvelukeskus..... | 9 |
| 3 PÄIHDERIIPPUVUUS | 10 |
| 3.1 Alkoholiriippuvuus | 10 |
| 3.2 Huumeriippuvuus..... | 12 |
| 4 NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA | 15 |
| 4.1 Narratiivinen tutkimustapa..... | 15 |
| 4.2 Omaelämäkerrat tutkimusaineistona..... | 17 |
| 5 NOVELLIN TYÖSTÄMINEN JA ARVIOINTI..... | 19 |
| 5.1 Haastatteluiden suunnittelu ja toteutus | 19 |
| 5.2 Kirjoittamisvaihe | 20 |
| 5.3 Novellin arviointi | 22 |
| 5.3.1 Arvioinnin tulokset | 23 |
| 5.3.2 Novellin käyttömahdollisuudet..... | 24 |
| 5.4 Eettiset näkökulmat ja työn luotettavuus | 25 |
| 6 POHDINTA | 27 |
| LÄHTEET | 29 |
| LIITE 1: KYSYMYKSET LUKIJOILLE..... | 31 |
| LIITE 2: SUOSTUMUSLOMAKE | 32 |
| LIITE 3: NOVELLI POSTE RESTANTE 00100..... | 33 |

1 JOHDANTO

Tarinoilla on kyky antaa ihmiselle siivet, jotka lennättävät hänet hetkeksi pois sairaudesta, kivusta, ahdingosta, erilaisuudesta ja eriarvoisuudesta. Tarinat pystyvät lähentämään ihmisiä toisiinsa, lisäämään ymmärrystä ja iloa jokapäiväisessä arjessa. Hyvän tarinan kautta ihminen voi kohdata toisen ihmisen, matkustaa ajassa muihin maisemiin tai nauraa niin, että hetken hän tuntee itsensä terveeksi. (Nurminen 2007, 73–74.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvailla millaista asunnottomana eläminen voi olla. Olen kirjoittanut novellin tekemieni haastattelujen pohjalta. Haastattelin viittä koditonta naista asunnottomille helsinkiläisille suunnatussa Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa toukokuussa 2010. Kokemusperäistä tietoa sain keskustelemalla terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten kanssa, joilla on vuosien kokemus asunnottomien ja päihderiippuväisten parissa työskentelystä. Taustalla on narratiivinen lähestymistapa ja pyrkimyksenä on lisätä kokemusperäisen tiedon käyttöä opetuksessa. Novellin käyttömahdollisuuksia arvioi neljä ammattikorkeakoulun opettajaa ja kaksi opiskelijaa.

Novelli on koottu yhtenäiseksi tarinaksi yhden ihmisen elämästä, vaikka taustalla onkin useita eri ihmisten elämäntarinoita. Novellissa ja teoriaosuudessa on pyritty käsittelemään erilaisia asunnottomuuteen liittyviä ilmiöitä, kuten huume- ja alkoholiriippuvuutta. Tarkoituksena on kuvailla novellissa asunnottomuuden ympärillä pyörivät ilmiöt mahdollisimman monipuolisesti, jotta novellista olisi enemmän hyötyä opetus- ja oppimistarkoituksessa. Novelli on kirjoitettu minämuodossa, jotta se olisi todenmukaisesti ja toisi samalla myös asunnottomien ääntä kuuluviin.

Novellin tarkoituksena on käyttää sitä opetusvälineenä sosiaali- ja terveystieteiden opinnöissä. Taustalla toimii oma kokemukseni siitä, että sairaanhoitajan koulutuksessa on puutteita ja opetuksessa keskitytään liikaa tieteellisiin lähteisiin vaikka toimimme työssämme ihmisten kanssa. Opettajat painottavat liikaa tieteellisesti oikeaksi todettua teoretietoa ja unohtavat kokemusperäisen tiedon kokonaan. Samalla myös päihdehoitotyön opetus on jätetty minimiin, vaikka alkoholismi onkin nimetty Suomessa jo kansansairauksiksi. Toivoisin, että kokemusperäisen tiedon käyttöä lisättäisiin varsinkin sairaanhoitajaopinnoissa, jotta kaikille voitaisiin tarjota inhimillistä hoitoa.

2 ASUNNOTTOMUUS KÄSITTEENÄ

Asunnottomuus on tuskin koskaan ihmiselle tietoinen valinta, vaan yleensä seurausta tietyistä valinnoista ja elämäntapahtumista. Pitkittyessään asunnottomuus aiheuttaa useita ei-toivottuja seurauksia: leimautumista, lamaantumista, somaattisia sairauksia ja psyykkisiä sekä sosiaalisia ongelmia. Näistä puolestaan aiheutuu yhteiskunnalle enemmän kustannuksia, mikä leimaa asunnottomia entisestään. (Tainio 2007, 42.) Tilastokeskuksen (2006) määritelmän mukaan asunnoton on henkilö, joka asunnon puutteen vuoksi asuu ulkona, laitoksessa tai erilaisissa tilapäissuojissa ja yömajoissa. Myös tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona asuvat, kiertävät henkilöt ja juuri vankilasta vapautuneet, joilla ei vielä ole asuntoa, lasketaan asunnottomiksi. Novellissa päähenkilö kokee asunnottomuuden aluksi saadessaan hädän asunnostaan. Myöhemmin päähenkilö joutuu uudestaan kadulle ratketessaan juomaan alkoholia asuntolassa, jossa päihteidenkäyttö ei ole sallittua.

2.1 Asunnottomuus ja pitkäaikaisasunnottomuus

Karkeasti asunnottomuus voidaan jakaa absoluuttiseen ja suhteelliseen asunnottomuuteen. Absoluuttiseksi asunnottomuudeksi nimitetään niitä asunnottomia, jotka asuvat kaduilla, rappukäytävissä, metsissä tai puistoissa. Absoluuttinen asunnottomuus on yleensä tyypillisempää miesten keskuudessa, mutta myös naisten keskuudessa on asunnottomia, jotka asuvat ulkona. Suhteellista asunnottomuutta on, kun asunnottomat asuvat erilaisissa laitoksissa, hoito- tai turvakodeissa ja sukulaisten tai tuttavien luona. Asuntolapaikalla tarkoitetaan yleensä huonetta asuntolasta, joka on jatkoa katkaisu- tai laitoshoidolle. Asuntolat vaihtelevat niistä, joissa saa käyttää päihteitä, niihin asuntoloihin joissa päihteidenkäyttö tarkoittaa asuntolapaikan menettämistä. Monet laitoksissa asuvat asunnottomat kokevat kuitenkin, että ovat enemmänkin hoidossa asuntolassa kuin että se olisi heidän oma kotinsa. (Granfelt 1998, 54–56.)

Pitkäaikaisasunnottomien osuus asunnottomista on yli puolet. Pitkäaikaisasunnoton on henkilö, jonka asunnottomuus on kestänyt vähintään vuoden, tai henkilö, joka on ollut

useaan otteeseen asunnottomana viimeisen kolmen vuoden aikana. Vuoden 2009 marraskuussa Suomessa oli asunnottomana noin 8 150 yhden hengen taloutta ja noin 300 perhettä. Esimerkiksi 1980-luvun lopussa asunnottomien määrä oli yli 10 000 enemmän. Viime vuosien aikana asunnottomuuden vähentyminen on hidastunut ja asunnottomia on tullut jopa enemmän johtuen vähäisestä vuokra-asuntojen tuotannosta. (ARA 2010, 2.)

2.2 Asunnottomuus tilastoina

Elizabeth Erkkilä ja Agnes Stenius-Ayoade (2009, 8–9) ovat kartoittaneet asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalista tilannetta ja terveydentilaa pääkaupunkiseudulla. Tutkimukseen vastanneiden 36 asunnottoman keski-ikä oli 47,3 vuotta. Näistä 89 %:lla oli sekä päihde- ja mielenterveysongelmia, 82 %:lla päihdeongelmia, 55 % olivat pitkäaikaisasunnottomia, 30 % oli työkyvyttömyyseläkkeellä, 29 % elivät toimeentulotuella, 28 % oli ollut katkaisuhoidossa viimeisen vuoden aikana, 15 % käyttivät huumeita ja 27 % vastanneista oli naispuolisia.

Valtion asuntorahaston selvityksen mukaan vuonna 2006 alle 25-vuotiaita nuoria asunnottomia on ollut 1 399. Luku oli kasvanut edellisvuodesta kolmellakymmenellä ja yksinomaan pääkaupunkiseudulla nuoria asunnottomia oli 662. Eniten asunnottomia oli Helsingissä, jossa heitä oli 460. Vastaava luku Espoossa on 87, Vantaalla 115 ja Tampereella 126. Nuorten asunnottomien tilastointi on hankalaa, sillä heille tyypillisintä on asua ystävien ja sukulaisten luona. Nuoret harvemmin haluavat mennä asuntoloihin. (Sunikka, Seppälä & Granfelt 2007, 81–82.) Nuorten kohdalla asunnottomuuden kriteerit ovat poikkeavat ja niitä joudutaan joskus miettimään. Jos nuori on esimerkiksi virallisesti kirjoilla vanhempiensa luona, mutta huonoista perheolosuhteista johtuen asuu todellisuudessa kavereiden luona tai rappukäytävissä, onko määritelmä asunnoton silloin oikea? (Heikkilä 1998, 54.)

Asunnottomat tekivät 1 612 lääkärikäyntiä perusterveydenhuollossa vuosina 2006–2009, mikä on keskimäärin 1,6 kertaa vuodessa eli kaksi kertaa muuta väestöä enemmän. Tavallisimpia syitä asunnottomalle hakeutua lääkärinvastaanotolle olivat päihde-

ja mielenterveysongelmat, vammat, infektiot, erilaiset päihteiden aiheuttamat sairaudet esimerkiksi kouristukset, yliannostukset ja ruoansulatuskanavan sairaudet. Terveyskeskuspäivystystä asunnottomat käyttivät kuusi kertaa enemmän kuin muu väestö ja sairaalapäivystystä 16 kertaa enemmän. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 8–9.

2.3 Asunnottomuus kokemuksena

Asunnottomat itse kokevat asunnottomuuden usein leimaavana eivätkä halua paljastaa sitä muille (Kotiranta & Pajula, 2009, 49). Asunnottomista naisista täysin kadulla eläviä on vain pieni osa, ja hekin rikkovat kahta naissukupuolelle asetettua peruskriteeriä: asunnottomat naiset eivät elätä itseään ansiotyöllä eivätkä hoida äidin tehtäviä. Koska kadulla eläminen on usein vaarallista ja naisen asema on yleensä haavoittuvaisempi kuin miehen, on kadulla elävien naisten suurena riskinä joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Osa asunnottomista naisista kuvaa kokemuksissaan kuitenkin vähemmän pelkoa joutua väkivallan uhriksi ja enemmän kykyä selviytyä ja kovettua ihmisenä sen verran, että kadulla selviää. Kun naisena olemisen peruspilareiksi ajatellaan koti- ja perhekeskeisyyttä, on asunnottomana naisena oleminen jo pohjimmiltaan perinteisiä normeja rikkovaa. Suomessa ei juuri kohtaa tyypillisiä ”kassialmoja”, vaan useat asunnottomat naiset viettävät yönsä joko tuttavien nurkissa ja tai ulkosalla, on asunnottomuus kuitenkin vahvasti köyhyyteen liitettävä ilmiö. Asunnottomuus koskettaa yleensä naisia, jotka ovat valmiiksi köyhiä ja syrjäytyneitä. Asunnottomaksi joutuessaan nainen vajoaa entistä kauemmaksi yhteiskunnasta. (Granfelt 1998, 64–65, 71.) Novellia varten haastatellut asunnottomat tai asuntoloissa asuvat, joita olen kohdannut työni puolesta, eivät ole tuoneet esille sitä, että he kokisivat olevansa syrjäytyneitä. Useilla kohtamillani naisilla on unelmia tulevaisuudesta, työpaikasta, lapsista ja koulutuksesta

Paasosen (2003) miesten asunnottomuutta käsittelevässä tutkimuksessa puolestaan nousi esille miesten halu erotella itsensä heistä, joilla menee vielä huonommin. Huumeidenkäyttö miellettiin huomattavasti suuremmaksi paheeksi kuin alkoholinkäyttö, ja se liitettiin vahvasti nuorempiin miehiin. Vanhemmat miehet käyttivät selvästi enemmän alkoholia. Omaa asuntolaa pidettiin suuremmassa arvossa ja muita asuntolaita sekä heidän asukkaitaan arvosteltiin. Miehet eivät kokeneet itseään syrjäytyneeksi, vaan ku-

vaavat asuntoelämän vieneen heiltä oma-aloitteisuutta. Työtä ei enää haettu ja kaupungin vuokra-asuntohakemuksaan ei ollut voimassa. Toisin kuin naisilla, miehillä ei asunnon saannin lisäksi ollut juurikaan unelmia.

2.4 Hietaniemenkadun palvelukeskus

Hietaniemenkadun palvelukeskus on asunnottomille suunnattu 24 tuntia vuorokaudessa auki oleva palvelukeskus, jonka tavoitteena on helsinkiläisten heikoimmassa asemassa olevien asunnottomien elinolojen parantaminen. Keskuksessa tehdään arviointi pitkäaikaisasunnottomalle soveltuvasta asumisratkaisusta ja tuen sekä hoidon tarpeesta. Hietaniemenkadulta pitkäaikaisasunnoton siirtyy pysyvämpään asumisratkaisuun ja tarkoituksenmukaisen avun piiriin. Palvelukeskuksessa on myös päivätoimintaa ja asumispäivystystä joiden käyttämiseen ei tarvita lähetettä tai maksusitoumusta. Tilapäistä asumista naisille on 9 paikkaa ja miehille 43. Asumispäivystyksen puolella paikkoja on yhteensä 55, joista naispaikkoja on 8 ja miespaikkoja 47. (Helsingin kaupunki 2010.)

3 PÄIHDERIIPPUVUUS

Päihdeongelma voi kehittyä muutamasta käyttökerrasta tai useiden vuosien käytöstä, päihdeaineesta riippuen. Alkoholin aiheuttama riippuvuus muodostuu yleensä vuosien käytön jälkeen, kun taas huumausaineet voivat aiheuttaa riippuvuuden syntymistä jo muutaman käyttökerran jälkeen. Riippuvuuden syvetessä ihmisen elämänpääpiiri alkaa hiljalleen kaveta ja päihteestä tulee elämän keskipiste. Yleensä sillä miten paljon päihderiippuvainen päihteitä käyttää, ei ole niin suurta merkitystä kuin sillä, kuinka paljon elämä pyörii päihteiden ympärillä. (Tainio 2007, 20.) Suomessa yleisimmin käytetyt päihteet ovat alkoholi, tupakka, kannabis, amfetamiini, opiaatit ja erilaiset keskushermostoon vaikuttavat lääkeaineet. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009 a.) Asunnottomilla on yleensä jonkinasteinen päihderiippuvuus tai mielenterveysongelma. Kirjoittamani novellin päähenkilöllä oli päihderiippuvuus. Hänellä oli kokemuksia niin huumausaineiden käytöstä kuin alkoholin liikakäytöstä. Pitkällisen käytön jälkeen päähenkilö huomasi, että miten elämä alkaa pyöriä päihteiden ympärillä eikä lopettaminen ollutkaan enää niin yksinkertaista ja helppoa

3.1 Alkoholiriippuvuus

Asunnottomuus ja päihderiippuvuus rinnastetaan yleensä yhteen. Elisabeth Erkkilän ja Agnes Stenius-Ayoaden (2009, 8) selvityksessä haastatelluista asunnottomista 82 % oli päihdeongelmaisia. Haastattelin viittä asunnottomia naista, joista kukaan ei myöntänyt olevansa päihderiippuvainen. Neljä myönsi käyttävänsä päihteitä. Yksikään haastateltavista ei käyttänyt huumeita, vaan yleisin käytetty päihdeaine oli alkoholi. Päihderiippuvaisille tyypillistä on olla myöntämättä riippuvuutta. Ihannetilanne olisi, jos jokainen päihdeongelmainen tiedostaisi olevansa riippuvainen ja hakeutuisi katkolle. Halusin novellissa käsitellä päihderiippuvuutta, koska sitä esiintyy asunnottomien keskuudessa. Alkoholinkäyttö on myös useimmiten osana asunnottomuuden kokemusta, sillä haastatellut itse kuvasivat, ettei kadulla yleensä selviä ilman päihdyttäviä aineita.

Alkoholijuomien kokonaiskulutus Suomessa vuonna 2009 oli 54,7 miljoonaa litraa sa-

taprosenttista alkoholia. Suhteutettuna maan asukaslukuun tämä tarkoittaa 10,2 litraa henkilöä kohden. Aiempaan vuoteen verrattuna alkoholinkulutus on laskenut noin 2 prosenttia. Vuonna 2009 terveydenhuollon vuodeosastoilla rekisteröitiin 24 843 hoitojaksoa, joissa alkoholiin liittyvä sairaus oli päädiagnoosina. Pelkästään hoitojaksoja, joissa alkoholisairaus oli pää- tai sivudiagnoosina, rekisteröitiin 36 226. Etenkin alkoholiriippuvuudesta ja alkoholin aiheuttamasta päihtymistilasta johtuneet hoitojaksot vähenivät aiempiin vuosiin verrattuna. Vuodeosastolla hoidetuista 79 % oli miehiä ja ikäluokaltaan yleisimpänä olivat 45–64-vuotiaat, joita oli 60 %. Yhteensä alkoholisairauksien hoitojaksot muodostavat noin neljä viidesosaa kaikista sairaaloiden päihdehoitojaksoista. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2010, 18–21.)

Alkoholiriippuvuus ilmenee usein käyttäytymisen muuttumisena, joka on seurausta alkoholin aiheuttamista muutoksista aivoissa ja vaikuttaa ihmisen tapaan havainnoida, tuntea ja ajatella asioita. Alkoholiriippuvuus ei ole yksinkertainen asia, sillä kysymys ei usein ole ainoastaan siitä, että henkilö juo liikaa. Alkoholiriippuvuus ei ole pelkästään fyysistä riippuvuutta, jonka seurauksena on vieroitusoireita ja jolloin ihmisen kyky sietää alkoholia on lisääntynyt. Alkoholiriippuvuus on myös psyykkistä oireilua, jolloin henkilö kokee pakonomaista tarvetta käyttää alkoholia myös silloin kun vieroitusoireet ovat menneet ohi. (Seppä, Alho & Kiiänmaa 2010, 9.)

Suomessa alkoholi yksinään on syy noin 5 %:iin kuolemantapauksista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009 a). Esimerkiksi vuonna 2009 Suomessa alkoholinkäytön seurauksena kuoli 2 965 henkeä, mikä on 165 vähemmän kuin vuonna 2008 (Päihdetilastollinen vuosikirja 2010, 21). Mitä enemmän ihminen juo, sitä todennäköisempää on haittojen lisääntyminen. Alkoholin riskikäyttäjä voi saada alkoholin aiheuttamia psyykkisiä ja fyysisiä oireita. Riskikäytön määrittelyssä käytetään pohjana sitä, miten paljon henkilö juo alkoholia. Esimerkiksi miesten kohdalla riskikäyttöä on, jos mies juo 24 alkoholiannosta viikossa tai vähintään seitsemän annosta kerralla. Naisten kohdalla vastaavat luvut ovat 16 annosta viikossa ja 5 annosta kerralla. 33cl keskiolutta, 12cl mietoa viiniä tai 4cl väkeviä on määritelty vastaavan yhtä alkoholiannosta. Suomessa alkoholinkäyttö on lisääntynyt huomattavasti 2000-luvun aikana. Aikuisista Suomessa alkoholia käyttää yli 90 % ja heistä alkoholia juo kerran verran viikossa miehistä 27 % ja naisista 17 %. Alkoholiriippuvuus määritellään Suomessa jo kansansairaudeksi, sillä alkoholiriippu-

vaisia miehiä on 8 % ja naisia 2 %. (Seppä, Alho & Kiianmaa 2010, 9–11.)

Alkoholin osuuden kaikista väestön terveyshaitoista koko maailmassa on arvioitu olevan 4 %. Pelkästään Euroopassa luku on 12 %. Alkoholi on keskushermostoon vaikuttava aine, ja sen vaikutus näkyy erityisesti aivoissa. Nautittu alkoholijuoma siirtyy verenkierron mukana aivoihin aiheuttaen niin akuutteja kuin kroonisiakin muutoksia sekä riippuvuutta. Yleisimpiä alkoholinkäytöstä johtuvia terveyshaittoja ovat erilaiset tapaturmat, masennus, ahdistuneisuus, unettomuus, vatsan sairaudet ja kohonnut verenpaine. Riskikäyttö voi johtaa myös aivoverenvuotoon tai sydämen rytmihäiriöihin. Pitkäaikaisen alkoholinkäytön voi nähdä erilaisten pitkäaikaissairauksien syntymisessä. Tyypillisimpiä alkoholistien pitkäaikaissairauksia ovat maksakirroosi, haimatulehdus, aivosurkastuma, ääreishermostojen rappeutuma, aistiharhat ja mielenterveysongelmat. Lisäksi riski sairastua suun, nielun, kurkunpään, ruokatorven ja mahan syöpiin on suurempi, jos henkilö on alkoholin riskikäyttäjä. (Seppä, Alho & Kiianmaa 2010, 12.)

3.2 Huumeriippuvuus

Huumeiden ongelmakäyttö sisältää usein eri aineiden kuten alkoholin ja lääkkeiden sekkäkäyttöä. Huumeriippuvainen käyttää yleensä aineita sen mukaan, mitä milloinkin on saatavilla. Tärkeimmäksi tekijäksi nousee aineen jatkuva saanti, jotta vieroitusoireet pystyttäisiin välttämään. Yleistä on, että myös korvaus- ja ylläpito-hoidossa olevat saattavat käyttää muita päihdyttäviä aineita kuten alkoholia, kannabista tai amfetamiinia, vaikka he saavatkin säännöllisesti riippuvuutensa hoitoon buprenorfiini- tai metadonlääkitystä. (Tainio 2007, 22.) Huumeidenkäyttöön liittyy niin yhteiskunnallisia, sosiaalisia kuin yksilöllisiäkin tekijöitä. Usein päihteidenkäytön kautta haetaan hetkellistä mielihyvää ja mahdollisuutta vähentää estoja ja ujoutta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009 b.)

Rauhoittavat huumeet antavat käyttäjälleen rentoutuneen ja välittömän hyvänolon tunteen. Ne myös poistavat kipua ja ahdistusta ja lamaannuttavat keskushermostoa, mikä johtaa hengityksen, refleksien ja puheen hidastumiseen. Elintoimintojen liiallinen hidastuminen on usein kuolinsyy heroinin käyttäjillä. Rauhoittavat huumeet aiheuttavat

voimakasta riippuvuutta ja vieroitusoireita. Piristävät huumeet kuten amfetamiini ja sen johdannaiset kiihottavat keskushermosta, mistä aiheutuu välittömästi hyvänolon ja energisyyden tunne. Amfetamiinin vaikutuksen alaisena käyttäjä voi tuntea itsensä voimakkaaksi ja ylivertaiseksi, mikä useimmiten johtaa aggressiiviseen ja arvaamattomaan käytökseen. Amfetamiinin pitkäaikaiskäyttö voi johtaa skitsofreniaa muistuttavaan amfetamiinipsykoosiin. Amfetamiini vähentää ruokahalua, mistä johtuen pitkäaikaiskäyttö johtaa aliravitsemukseen ja vastustuskyvyn heikkenemiseen. Yleisimpiä kuolinsyitä amfetamiinin käytöstä johtuen ovat aivoverenvuoto, sydänhalvaus ja korkea kuume. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009 b.)

Vuonna 2006 tehdyssä huumeekyselyssä tulokseksi saatiin, että 16 % miehistä ja 11 % naisista on joskus kokeillut kannabista. Vastaava luku amfetamiinin kokeilussa oli kaksi prosenttia, ekstaasin 1,5 % ja kokaiinin, LSD:n ja sienien 1 %. Huumausaineiden käyttö on Suomessa lisääntynyt 1990-luvulta lähtien erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. 75 % suomalaisista arvioi huumausaineiden käytön olevan vakava tai erittäin vakava ongelma vuonna 2007. Vuonna 2009 terveydenhuollon vuodeosastoilla rekisteröitiin 7 117 jaksoa, jossa huumausaineisiin tai lääkeaineisiin liittyvä sairaus oli päädiagnoosina. Hoitajaksojen määrä on kasvanut seitsemän prosenttia vuoteen 2008 verrattuna. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2010, 24–26.) Hoitoon hakeutuneiden huumeidenkäyttäjien yleisimmin käytetyt päihdyttävät aineet olivat:

| | |
|-----------------------------------|------|
| Opiaatit | 41 % |
| Buprenorfiini (opiaatti) | 31 % |
| Piristeet | 21 % |
| Alkoholin ja huumeiden sekakäyttö | 17 % |
| Kannabis | 14 % |
| Rauhoittavat lääkkeaineet | 7 % |

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009 b)

Huumausaineiden käyttöön liittyy usein erilaisten tartuntatautien riskin kasvaminen. Erityisesti C-hepatiitti liittyy useimmiten suonensisäisten huumeiden käyttöön. C-hepatiittitartunnan lisääntyminen on kuitenkin viime vuosina vähentynyt ja esimerkiksi vuonna 2009 uusia tartuntoja oli 1 061, joista ruiskuhuumetartuntoja oli 433. Arvioilta 74 % suonensisäisten huumeiden käyttäjistä on C-hepatiittiposiitivisia. Toinen huumausaineiden käyttöön liitettävä tartuntatauti on veriteitse leviävä HI-virus. Vuonna 1998

suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa levisi HIV-epidemia, joka on kuitenkin saatu talttumaan viimeisten vuosien aikana. Nykyään vuoden 2009 tilastojen mukaan uusista HIV-tartunnoista ainoastaan 6 % on johtunut huumeiden pistoskäytöstä, kun vastaava luku oli vuonna 1999 yli puolet. HIV-positiivisia suonensisäisten huumeiden käyttäjistä on noin 1 %. Huumausainekuolemat ovat lisääntyneet viime vuosina. Vuonna 2008 huumeikuolemia oli 169 ja huumausainelöydöksiä tehtiin 244 kuolemantapauksessa. Yleisin kuolinsyy on myrkytys ja löydöksissä yleensä löydetään viitteitä buprenorfiinin käytöstä. Heroiinin ja kokaiinin aiheuttamat myrkytyskuolemat ovat harvinaisempia. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2010, 24–26.)

4 NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA

Valitsin opinnäytetyössäni narratiivisen lähestymistavan, sillä sitä käytetään erityisesti tilanteissa, joissa tutkitaan elämänkertoja, kerätään tai pyydetään kertomuksia/tarinoita, aineisto itsessään sisältää tutkimuksia, tutkimuskohteena on muutos, tutkitaan moraali-järjestyksen ilmenemistä eli sitä mitä pidetään hyvänä tai pahana tai etsitään kulttuurisia mallitarinoita (Löytönen 2007). Novellin kirjoittamiseen tarvitsin kertomuksia ja tarinoita, joten narratiivinen tutkimustapa sopi tähän tarkoitukseen parhaiten. Kirjoittamisessa käytin erityisesti elämänkertojen tutkimista, pyysin ja keräsin kertomuksia. Suurin osa aineistoista jota käytin, oli asunnottomien kertomia tarinoita kokemuksistaan.

4.1 Narratiivinen tutkimustapa

Viimeisten vuosikymmenten aikana erilaisten kertomusten, kuten tarinoiden, elämäkertojen ja muistelmien tutkimus on lisääntynyt eri tieteenaloilla. Suurin osa narratiivisesta tutkimustavasta on henkilökohtaisten kertomusten ja omaelämäkertojen tutkimista. (Löytönen 2007.) Narratiivista lähestymistapaa käyttävä tutkija pitää yleensä lähtökohdanaan ajatusta siitä, että tieto on luonteeltaan kertomuksellista (Vuokila-Oikkonen 2002, 37). Narratiivisen tai kerronnallisen tutkimusotteen sisälle mahtuu erilaisia tutkimusmenetelmiä, useita aineiston hankinta- ja lukutapoja. Keskeisintä narratiivisessa tavassa on kuitenkin tutkia käsitettä kertomus. Kertomus tunnistetaan yleisesti siitä, että siinä on jokin tilanne, henkilö ja juoni. Kertomuksellisella näkökulmalla puolestaan pyritään auttamaan ihmisiä hahmottamaan yksittäisiä merkityksiä ja tulkintoja, jotka yhdessä muodostavat kokonaisen kertomuksen. (Löytönen 2007.)

Kertomuksia on tutkittu runsaasti kirjallisuustutkimuksissa. Tällöin kohteina ovat olleet yleensä romaani tai novelli, joka on tehty tiettyä ajanjaksona. (Hägg, Lehtimäki & Steinby 2009, 7). Kertomuksen pohjimmainen tarkoitus on tehdä jokin kokemus elämässä ymmärrettäväksi (Tolska 2002, 101). Kertomuksille tyypillistä on saada lopussa aikaan jonkinlainen ratkaisu ilmiöön, tapahtumaan tai ongelmaan (Löytönen 2007). Kertomus pyrkii siihen, että lukemalla kertomuksen lukija pystyy ymmärtämään kirjoit-

tajan kokemuksen, joka kätkeytyy kertomuksen ja juonen sisälle. Kertomuksessa on sisällä juoni, jonka avulla kudotaan yhteen monimutkaisia asioita ja saadaan tarinasta yhdenmukainen. Juonen avulla lukija tunnistaa yksittäisten ja uusien tapahtumien merkityksen kertomuksessa. Juonta pidetään narratiivisessa ajattelutavassa keskeisenä välineenä, sillä juuri juonen avulla kokemukset muuttuvat tarinoiksi. Tyypillistä narratiiviselle tutkimustavalle on myös ymmärtää etteivät yksittäiset tapahtumat luo mielenkiintoista tarinaa, vaan se miten juoni punoo tapahtumat yhteen kokonaiseksi kertomukseksi. (Tolska 2002, 101–102.)

Riitta Granfelt (1998, 15–16) on tutkimuksessaan Kertomuksia naisten kodittomuudesta käyttänyt niin sanottua standpoint-asetelmaa ajatellen, että kodittomat naiset ovat tutkimustekstissä läsnä olevia, oman elämänsä tietäjiä, joiden kertomasta todellisuudesta lähdetään kirjoittamaan tutkimusta. Granfeltin tutkimuksessa keskeisen osan muodostavat tulkinnat, joiden pohjana toimivat kodittomien naisten kertomat tarinat. Standpoint-teoreetikoilla lähtökohtana on korostaa ihmisen kokemusta eri tavoin. He näkevät, että tietyssä yhteiskunnallis-historiallisessa tilanteessa tieto on aina suhteessa yksilön asemaan. Standpoint-asetelman mukaan luokka, rotu ja sukupuoli voivat vaikuttaa siihen, miten yksilö rakentaa ymmärryksensä todellisuudesta. (Ruoho 1990, 3.)

Narratiivista tutkimusotetta voidaan käyttää erityisesti kulttuuristen mallitarinoiden tunnistamiseen. Mallitarinoilla tarkoitetaan tarinoita, joihin sisältyy jonkinlainen opetus, jonka tarkoituksena on auttaa yhteisön jäseniä tulkitsemaan oman alansa rakenteita, toimintatapoja, arvoja, uskomuksia tai normeja. Kertomuksilla pyritään luomaan jatkuvuutta ja pysyvyyttä yhteisön jäsenille. (Löytönen 2007.) Novellissa pyrin antamaan kuvan asunnottoman naisen elämänvaiheista, joka mahdollisesti vähentäisi ennakkoluuloja mitä ihmisillä yleensä on asunnottomia ja päihderiippuvaisia kohtaan. Ajattelin, että jos kertoisin asunnottoman taustalle tarinan, niin sen avulla lukijat pystyisivät ymmärtämään paremmin yksittäisen ihmisen kokemusta ja sitä miten siihen tilanteeseen oli päädytty.

4.2 Omaelämäkerrat tutkimusaineistona

Elämäkertatutkimuksessa on olemassa tiettyjä käsite-eroja, jotka on tehty yleensä sen välille onko tutkija käyttänyt omaelämäkertoja, onko hän koonnut elämäntarinoita haastattelujen kautta vai pyrkinyt liittämään aineistonsa kontekstiin, joka on tyypillistä elämänhistorioissa. Viime kädessä narratiivisessa metodissa on kuitenkin kyse siitä, että tutkija luo oman metodinsa muiden viitottaman tien pohjalta. Tällöin pyritään siihen, että syntyisi teksti joka houkuttelisi lukijaa ja saisi aikaan sellaisia tunteita, että lukija itse voi kuvitella olevansa mukana kertojan elämässä. (Syrjälä 2010, 257–258.) Pysin novellissa ottamaan haastatteluista mahdollisimman mielenkiintoisia ja monipuolisia tarinoita, jotta teksti olisi mielenkiintoista. Samalla minä-muodossa kirjoittaminen ja murteen käyttäminen oli tehty sen takia, että tekstiä olisi todentuntuisempaa. Minämuodon käyttäminen oli tarkoituksellista sen takia, että lukija voisi samaistua mahdollisimman paljon novellin päähenkilöön ja sitä kautta ymmärtää hänen elämänsä ja valintojansa.

Klassinen narratologia on aikoinaan keskittynyt enemmän fiktiivisiin kertomuksiin, mutta viimeisten vuosikymmenten aikana myös ei-fiktiiviset aineistot ovat lisääntyneet. Ei-fiktiivisellä aineistolla tarkoitetaan journalismia, elämäkertoja, historiankirjoituksia, elokuvia ja sarjakuvia Nykypäivänä suosituin aineisto on elämäkertatutkimus. Tutkijoita eri osa-alueilta on kiinnostanut ihmisen eletyn elämän ja sen kerronnan välinen suhde. Omaelämäkerroissa tekstin tulkitseminen perustuu siihen oletukseen, että kertojan tarkoituksena on välittää lukijoille totuus itsestään ja elämästään. (Hägg, Lehtimäki & Steinby 2009, 19–21.) Opinnäytetyöni novellin tarkoituksena on kertoa lukijoille millaista asunnottomana eläminen voisi olla. Vaikka novelli onkin yhdistelmä useita eri kertomuksia, pohjautuu jokainen silti tosielämän kokemuksiin.

Omaelämäkerrat perustuvat siihen, että kirjoittaja käy elämänsä uudelleen läpi käyttämällä apunaan muistiaan. Erityisesti viime vuosikymmenten aikana elämäkertoja on tutkittu paljon ja ne ovat herättäneet myös kriittistä keskustelua. Osa elämäkertakirjallisuuden vastustajista ei usko niiden kertovan totuutta ja toiset taas uskovat kirjallisuuden, mutta eivät siihen, että elämäkerrat olisivat taiteellisessa mielessä mitenkään merkittäviä. Perinteiset historialliset elämäkerrat ovat yleensä olleet kuuluisien miesten

elämän kuvaamista, joiden tavoitteena on ollut antaa tietoa menneen ajan tapahtumista. Vaikka tunnetuimmat elämäkerrat ovatkin yleensä tunnettujen henkilöiden kirjoittamia, ovat myös tavalliset ihmiset kirjoittaneet elämästään. Kirjoittaessaan elämäkertansa tekijä yleensä pyrkii nostamaan esille oman äänensä, tunteensa, toimintansa ja kokemuksensa. (Syrjälä 2001, 2–3.) Esimerkiksi toisen maailmansodan aikaisista juutalaisvainoista on tehty useita elämäkertoja, joiden kirjoittajat ovat tavallisia ihmisiä, jotka haluavat tuoda julki kokemuksensa. Näistä teoksista osa on noussut suurempaan julkisuuteen ja niitä on käytetty kouluissa osana oppimista. Tästä esimerkkinä Anne Frankin päiväkirja, joka kuvaa nuoren tytön kokemuksia juutalaisvainoista. Päiväkirjasta on myöhemmin tehty useita elokuvia ja Anne Frankista on tullut yksi tunnetuimmista holokaustin uhreista. (Lee 2010.)

5 NOVELLIN TYÖSTÄMINEN JA ARVIOINTI

5.1 Haastatteluiden suunnittelu ja toteutus

Novelli on kirjoitettu tekemieni haastatteluiden pohjalta. Haastattelut tehtiin keväällä 2010 Helsingissä Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa suorittaessani siellä opintoihini kuuluvaa harjoittelua. Haastatteluja varten oli haettu tutkimuslupa Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta.

Haastattelut tehtiin käyttäen avointa haastattelumenetelmää. Avoimelle haastattelulle tyypillistä on haastattelijan halu selvittää haastateltavan ajatuksia, tunteita, mielipiteitä ja käsityksiä sen mukaan, miten ne tulevat keskustelussa ilmi. Avoimessa haastattelutilanteessa aihe voi muuttua keskustelun kuluessa. Haastattelua varten ei ole yleensä tehty mitään kiinteää runkoa ja haastattelun kulku jää haastattelijan ohjattavaksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 209.) Avoimelle haastattelulle tyypillisesti lähdin hakemaan tarinoita alkaen lapsuudesta ja päättyen nykyhetkeen ja siihen, miten haastateltavat näkevät tulevaisuutensa. Olin tehnyt ennalta muutamia johdattelevia kysymyksiä siltä varalta, että keskustelu ei lähtisi kulkemaan luonnollisesti. Näitä kysymyksiä olivat: millainen oli lapsuutesi, miten kuvailisit suhdettasi päihteidenkäyttöön, mikä on johtanut asunnottomuuteen ja mitä ajattelet asunnottomana olemisesta, millainen suhde sinulla on perheeseesi ja läheisiisi tällä hetkellä ja millaisena näet naisen aseman asunnottomana ja poikkeako se miesten asunnottomuudesta?

Suhtautuminen haastatteluun oli useimpien kohdalla myönteistä, eli haastateltavat suostuivat vastaamaan kysymyksiini omasta elämästään. Osa epäili sitä, olisiko heillä antaa minulle mitään erityisiä tarinoita. Yksi ei suostunut ollenkaan haastateltavaksi vedoten kiireeseen. Naisilla oli jokaisella selvästi erilainen elämäntarina taustallansa. Tämän vuoksi pyrin kokoamaan palasia heidän elämänsä eri vaiheista. Toiset pystyivät puhumaan helpommin lapsuudesta ja toiset taas nykyhetkestä. Haastattelutilanteessa huomasin jo alkuun, mikäli joku ei halunnut tai kyennyt puhumaan jostain tietystä vaiheesta elämästään. Osalla ei ollut edes mitään erityisempää sanottavaa lapsuudestaan vaan vastaus kysymykseen lapsuudesta saattoi olla: "ihan tavallinen."

Haastatelluista kaikki olivat asunnottomia, mutta osalla oli huone Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa, kun taas muutama yöpyi alakerran ensisuojan patjoilla. Alkoholin käyttö vaihteli asunnottomien kohdalla niistä, jotka käyttivät runsaasti, yhteen, joka eivät käyttäneet lainkaan alkoholia. Naisten ikää en kysynyt, sillä se ei tässä tilanteessa ollut olennaista. Olin lähtenyt hakemaan tarinoita heidän elämänsä varrelta, joten iällä ei ollut merkitystä. Valitsin haastatellut Hietaniemenkadun palvelukeskuksen työntekijöiden mielipiteiden perusteella, sillä he paikan työntekijöinä tiesivät parhaiten ketkä voisivat olla halukkaita puhumaan omista elämäkokemuksistaan. Osa tuli käymään sairaanhoitajien vastaanotolla ja saatoinkin kysyä mielenkiintoa vastata muutama kysymykseen. Jos asunnon vaikutti ulospäin suuntautuneelta, oli minun helpompi lähestyä kysymyksilläni. Käytännön syistä palvelukeskuksen väliaikaismajoituksessa asuvia oli helpompi haastatella, sillä he olivat paikalla säännöllisemmin. Lisäksi heille tulin enemmän tutuksi, kun viitenä päivänä viikossa neljän viikon ajan palvelukeskuksessa ja silloin haastattelun antaminenkin saattoi olla helpompaa. Asumispäivystyksessä nukkuvat saattoivat vain käydä nopeasti eikä heillä ollut aikaa tai halua vastata ventovieraan kysymyksiin.

Haastattelutilanteet olivat yleensä naisten omissa huoneissa tai suljetussa tilassa, esimerkiksi sairaanhoitajien vastaanottohuoneessa. Haastattelin aina yhtä naista kerrallaan. Pyrin tekemään haastattelusta mahdollisimman luonnollisen ja antaa haastateltavalle tilaa puhua vapaasti elämästään. Monille johdattelevista kysymyksistä oli kuitenkin apua, koska siten he tiesivät mitä haluan kuulla. Alun kankeuden jälkeen naiset pystyivät yleensä lopussa puhumaan vapaasti vaikeista kokemuksistaan.

5.2 Kirjoittamisvaihe

Aloitin kirjoittamisen samaan aikaan kun tein vielä haastatteluja. Haastattelujen kautta sain inspiraatiota kirjoittamiseen ja alussa tekstiä tuli suhteellisen nopeasti. Johdattelin haastateltavia vastaamaan niin sanottuihin puutoskohtiin, eli jos esimerkiksi lapsuus oli vielä vajaata, yritin saada haastatteluissa siihen kohtaan lisää materiaalia. Päätin kirjoit-

taa novellin murteella saadakseni sen kuulostamaan mahdollisimman todentuntuiselta. Usein menin suoraan haastattelujen jälkeen sairaanhoitajien vastaanottohuoneeseen ja rupesin inspiraation voimasta kirjoittamaan. Sain hyviä vinkkejä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta, siihen millaista tekstiä minun kannattaisi kirjoittaa, jotta voisin aidosti tuoda esille sen mitä novellilla halusin saavuttaa. Tässä vaiheessa ilmeni muuan muassa haluni tuoda ilmi, että asunnottomat naisetkin ovat ihmisiä ja heillä yleensä on rankat taustat, jotka ovat johtaneet asunnottomuuden ja päihderiippuvuuden syntyyn. Palaute, jonka tuossa vaiheessa sain oli, että tulisi lisätä enemmän päähenkilön omia ajatuksia, jotta päästäisiin lähemmäs sitä mitä novellissa ajetaan takaa. Jossain vaiheessa nousi myös idea kertojan tyttären tarinasta, jossa saataisiin asunnottomuuteen ja päihderiippuvuuteen erilaista perspektiiviä. Aloin kirjoittaa "Emman tarinaa", jonka loppujen lopuksi hylkäsin, koska se ei olisi perustunut mitenkään tekemiini haastatteluihini vaan olisi täysin oma näkökulmani, jolloin siitä puuttui mielestäni tietynlainen uskottavuus.

Kirjoittamiseen tuli tauko ollessani kansainvälisessä vaihdossa. Ennen lähtöä olin kuitenkin saanut kirjoitettua lähes koko novellin ja ainoastaan loppuratkaisu puuttui. Kirjoittaminen sujui vaivattomasti, kun asunnottomien kertomat kokemukset olivat vielä tuoreessa muistissa, mutta palattuani alkuvuodesta 2011 takaisin Suomeen jouduin palauttamaan haastattelut uudestaan mieleeni pitkän kirjoittamistauon jälkeen. Kirjoittamistunnelmaan pääsemisessä auttoi erityisesti aiempien tutkimuksien lukeminen. Näistä tutkimuksista esimerkkeinä Riitta Granfeltin väitöskirja (1998) Kertomuksia naisten kodittomuudesta, Maarit Paasosen (2003) Uneliaan iltapäivän miehet: tutkimus ikääntyvien, asuntolassa asuvien miesten arjesta, tulevaisuudensuunnitelmista ja unelmista sekä Hanna Kotirannan ja Tiina Pajulan opinnäytetyö (2009) Espoolaisten asunnottomien kokemuksia kodittomuudesta.

Viimeistelin novellin lähes vuosi sen jälkeen, kun olin haastattelut tehnyt eli toukokuussa 2011. Kirjoittaessani viimeisen kappaleen päätin, että en enää tule muuttamaan novellia edes lukijoiden pyynnöstä. Päätös olla muuttamatta novellia palautteesta huolimatta johtui siitä, että halusin novellin olevan oma tuotokseni ja oma näkemykseni kuulemieni kertomusten pohjalta siitä, millaista asunnottomana eläminen voisi olla. Jos muuttaisin jokaisen palautteen jälkeen novellia, ei se enää vastaisi kuulemiani kertomuksia ja lukemiani aiempia tutkimuksia. Ainoastaan yhden palautteen kohdalla tein

poikkeuksen ja muutin novellia. Tämä palaute tuli opettajalta, jolla on taustallaan pitkä historia asunnottomien kanssa työskentelystä ja palaute koski muutamia sanavalintoja. Olin itse valinnut enemmän sairaanhoitajalle tyypillisiä termejä, kuten suonensisäinen ja palautteessa vihjaistiin enemmän huumeidenkäyttäjille tyypillisistä slangisanoista. Poikkeuksena muutin sanastoa, sillä halusin luoda mahdollisimman aidon tunnelman ja koska yksikään haastatelluistani ei ollut huumeidenkäyttäjä, ei sanasto myös ollut tuttua. Halusin kuitenkin mainita huumeidenkäytön novellissani, jotta siitä olisi opetusmielessä enemmän hyötyä. Huumeidenkäytön kokemukset tulivat pääosin työntekijöiden ja entisten huumeidenkäyttäjien kertomina, mutta yksikään heistä ei ollut asunnoton.

5.3 Novellin arviointi

Arvioidakseni opinnäytetyön käyttökelpoisuutta lähetin valmistuneen novellin ja kysymyslomakkeen (LIITE 1) valitsemalleni kohderyhmälle, jotta he voisivat kertoa mielipiteensä siitä, mihin novellia voitaisiin käyttää. Valitsemani kohderyhmä olivat ammattikorkeakoulun opettajat ja opiskelijat sekä työntekijät Hietaniemenkadun palvelukeskuksesta. Heidät valittiin siksi, että tarkoituksena oli käyttää novellia opetustarkoituksessa ja opiskelijat sekä opettajat voisivat mielestäni parhaiten arvioida sitä pystyisivätkö he esimerkiksi käyttämään novellia opetus- ja oppimismielessä. Hain vastausta siihen, voitaisiinko novellia käyttää hyväksi oppimismielessä ja kokivatko lukijat novellin antaneen heille mitään uutta tietoa.

Kysymysten valmistuttua lähetin pyynnön seitsemälle opettajalle, neljälle oppilaalle ja kahdelle työntekijälle Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa. Opettajista yksi kieltäytyi kiireeseen vedoten, kaksi jätti kokonaan vastaamatta ja neljä vastasi. Opiskelijoista kaksi vastasi ja kaksi jätti vastaamatta. Hietaniemenkadun palvelukeskuksesta yksi ilmoitti, ettei ehdi vastata ja kaksi jätti vastaamatta. Yhteensä vastauksia oli kuusi. Lopulta päätin tavoitteiden takia, että arvioidakseni novellin käyttökelpoisuutta opetustarkoituksessa tarvitsin lähinnä opiskelijoiden ja opettajien vastauksia.

5.3.1 Arvioinnin tulokset

Ensimmäinen kysymys koski novellin sisältöä ja, sitä kokiko lukija novellin antaneen hänelle jotain uutta. Lukijoita pyydettiin arvioimaan novellia lukukokemuksena. Vastusten perusteella novelli antoi huomattavasti enemmän sellaisille ihmisille, joilla ei ole paljon kokemusta asunnottomista ja päihderiippuvaisista. Osa vastaajista omasi useiden vuosien työkokemuksen päihdehoitotyön parissa ja heidän vastauksistaan näkyi, että vaikka he pitivät novellia uskottavana, olivat he silti kuulleet samanlaisia tarinoita niin useaan otteeseen ettei uutta tietoa oikeastaan tullut. Yksi lukija kertoi novellin vahvistaneen aikaisempaa käsitystä asunnottomuuden polun monista erilaisista mahdollisuuksista. Minämuodon kerrottiin kuitenkin tuoneen hieman uutta ulottuvuutta aiempiin päihdeongelmaisten elämästä tehtyihin kaunokirjallisuuden teoksiin. Minämuodon kerrottiin korostavan ihmisen ainutlaatuisuutta ja yksilön kokemusta. Novellia kuvattiin myös muun muassa kokonaiseksi tarinaksi siitä, miten kiltti tyttö päätyy asunnottomuuden kierteeseen.

Toiseksi lukijoilta kysyttiin novellin erilaisia käyttömahdollisuuksia. Kaikissa vastauksissa lukijat ehdottivat novellin käyttöä nimenomaan opetusmielessä kirkon-, sosiaali- ja terveysalan opinnoissa. Yksi vastaaja kertoi, että voisi periaatteessa suositella novellia kenelle tahansa aikuiselle tai nuorelle, joka pystyy käsittelemään tämän tyyppistä tekstiä. Tekstin koettiin avaavan päihteenkäyttäjän maailmaa ja asunnottomuutta sekä äitiyden ja naiseuden erityispiirteitä.

Kolmas kysymys koski ajatuksia ja mietteitä, joita novelli lukijoissaan herätti. Osa lukijoista jäi miettimään vanhemmuutta ja sitä millaista tukea tarvittaisiin, jotta lapset saisivat kasvaa rauhassa ja olla silti yhteydessä biologisiin vanhempiinsa. Yksi lukija kuvasi miten kaikkein raskainta on lasten kohtalon miettiminen, sillä aikuiset pärjäävät tavalla tai toisella, mutta lapsiin jää usein jäljet. Lukija kertoo uskovansa siihen, että lapset tarvitsevat maailmassa eniten turvaa ja rauhaa kasvaa sekä rakkautta. Pelkkä rakkaus ei kuitenkaan aina riitä ja joskus rakkautta on myös luopuminen, jos ymmärtää itse, ettei kykene vanhemmuuteen. Toinen lukija puolestaan kuvasi novellia todelliseksi ja karuksi, mutta toisaalta myös selviytymistarinaksi, joka ohjaa eettisten kysymysten pohdintaa. Yksi lukijoista puolestaan haluaisi kysyä novellin päähenkilöltä, mitä hän olisi elä-

mänsä eri vaiheissa toivonut. Sama lukija kertoo viimeisessä kappaleessa olleen kohtia, jotka eivät ole todentuntuksia. Jos päähenkilö olisi noin pitkällä ajatuksissaan ja oman käyttäytymisen reflektoinnissaan, hän varmaan tekisi jo toisin eikä vain kuvittelisi?

Pitkän työuran päihdetyössä tehnyt lukija kertoi kokemusasiantuntijuuden olevan nouseva trendi ja omista kokemuksista kertovaa kirjallisuutta ilmestyneen viime aikoina paljon. Lukijan mielestä tässä novellissa erilaista ja kiinnostavaa on naisen näkökulmasta kuvattu asunnottomuus. Kattavimmin sitä on kuvattu Riitta Granfeltin tutkimuksessa Kertomuksia naisten kodittomuudesta (1998). Lukija olisi toivonut hieman enemmän kuvailua asunnottomuuden kokemuksesta kuten tuntikausien kävelystä, ainaisesta pelosta, raiskauksista, suhteista miehiin ja siitä millaista on elää naisena kadulla. Hän olisi kaivannut enemmän yksityiskohtia siitä miltä tuntuu kun palelee luita myöten, millaista on kipu, nälkä ja häpeä.

Yksi opiskelija ei jäänyt miettimään mitään lukukokemuksen jälkeen. Hän kertoi kuulleensa samanlaiset kokemukset niin moneen kertaan, ettei mietittävää jäänyt. Toinen opiskelija puolestaan kertoi novellin jälkeen jääneensä muistelemaan kaikkia niitä ihmisiä, jotka hän on työharjoittelun aikana tavannut. Hän sanoo, että vaikka novelli kuvaa yhtä ihmistä, se antaa hänen mielestään kasvot monille ihmisille, joilla on samankaltainen elämäntilanne. Samainen lukija kuvaa myös, miten ajatus siitä, että me kaikki olemme ”samassa veneessä” voimistui lukemisen myötä. Lukijasta tuntui, että päähenkilö kertoi tarinaansa juuri hänelle.

5.3.2 Novellin käyttömahdollisuudet

Ehdotuksia novellin käyttömahdollisuuksiin tuli runsaasti. Lukijat ehdottivat muuan muassa käyttää novellia casetapauksena. Tällaisessa casetapauksessa tarkoituksena voisi olla yrittää etsiä tarinan solmukohtat eli missä kohdissa tarina on alkanut muuttua, syyt sille miksi päähenkilö aloitti juomisen ja mitkä olivat perheen jäsenten roolit ja kuinka tärkeä osa oli lastenkasvatus. Samalla novellin eri teemoja voitaisiin käyttää keskustelun avaajina. Näitä teemoja olivat muun muassa: syrjäytyminen, päihteet, asunnottomuus, lasten sijoitukset, äitiys ja parisuhteet. Yksi lukija kertoi novellin sopivan esimerkiksi

mielenterveys- ja päihdetyöhön liittyviin opintoihin. Tehtävään voisi tuolloin liittää kysymyksiä, joihin tunnilla voitaisiin paneutua. Kysymyksiä voisivat olla esimerkiksi: Millaisia muutosvaiheita novellin päähenkilön elämässä on löydettävissä? Miten noihin vaiheisiin olisi hyvä puuttua ja miksi? Millaisia huumausaineita tunnistat tarinasta ja mistä tarvitsisit lisätietoa? Lukija ehdottaa myös yhdeksi vaihtoehdoksi antaa opiskelijoiden lukea novelli vapaasti ilman etukäteiskysymyksiä. Lukemisen jälkeen opiskelijat voisivat tuoda esille asioita, jotka ovat heille itselleen vieraita ja joista he haluisivat oppia lisää. Näiden vastausten perusteella opiskelijat ja opettajat pystyisivät yhdessä suunnittelemaan opintojakson aihekokonaisuutta.

Käyttömahdollisuuksia pohdittaessa otettiin huomioon, että eniten hyötyä novellista saisivat ne opiskelijat, joilla on kiinnostusta päihdehoitotyöhön. Ammatillisessa käytössä novellin hyödyntäminen tuskin onnistuisi, sillä alalla työskentelevälle asunnottomien elämäkokemukset ovat jo suurimmaksi osaksi tuttuja. Yksi lukija pohti myös mahdollisuutta julkaista novelli jossakin lehdessä, mutta ei osannut tarkemmin määritellä missä. Novellin ajateltiin herättelevän ihmisiä ymmärtämään, että vaikka jollakulla alkoholiongelma tai hän on asunnoton ei se määrittele koko ihmistä.

5.4 Eettiset näkökulmat ja työn luotettavuus

Haastatelluilta kysyttiin aluksi lupaa haastattelun tekemiseen. Painotin haastattelujen yhteydessä erityisesti sitä, että tarinaa muutetaan ja yhdistellään sen verran, ettei heitä olisi tunnistettavissa. Olin ennalta tehnyt suostumuslomakkeen, johon pyysin allekirjoitusta, jolla takaisin oikeuteni käyttää kertomuksia opinnäytetyössäni (LIITE 2). Työn valmistuttua suostumuslomakkeet hävitetään. Kysyessäni lupaa haastatteluun painotin sitä että mikäli he päättäisivät, etteivät haluakaan sanomaansa käytettävän niin heillä on oikeus vetää osuutensa pois novellista. Yhdistellessäni tarinoita toisiinsa keskityin siihen, ettei kenenkään tarina nousisi ylitse muiden. Tällä halusin varmistaa ettei yhtäkään henkilöä voida tunnistaa kertomuksista. Novellin lukijoiden palautteen perusteella ei novellista pystynyt tunnistamaan useita erillisiä henkilöitä vaan sen koettiin enemmän olevan yhden ihmisen tarina.

Vastaajia oli lopulta ainoastaan kuusi, mutta jokainen kertoi uskovansa tällaisen opettavan toimivan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa, on mielestäni tulos varsin luotettava huolimatta pienestä lukijaryhmästä. Toimivuutta tulisi testata ottamalla tosielämään pohjautuva kirjallisuus osaksi opetussuunnitelmaa ja arvioida sen vaikuttavuutta. Tämä vaatisi sen, että joku opettajista uskaltaisi ottaa novellin tai vastaavan tarinan osaksi opintokokonaisuuttaan ja palautteessa kysellä opiskelijoilta, miten he kokivat tämän tyyppisen opiskelutavan.

En nauhoittanut haastatteluja vaan kirjoitin ”ranskalaisilla viivoilla” ylös heidän sanomiaan. Tämä kirjoittaminen hidasti välillä keskustelun kulkua ja jouduin muutamaan kertaan palaamaan takaisin edelliseen aiheeseen varmistaakseni olinko kuullut oikein. Koska haastattelulle ei ollut mitään kiinteää runkoa, ei paluu edelliseen aiheeseen haitannut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 209.) Jälkeenpäin mietittynä kuitenkin haastatteluiden nauhoittaminen olisi ollut järkevämpää, varsinkin, koska novelli ei valmistunut kokonaan kevään 2010 aikana vaan jatkoin sitä myöhemmin, jolloin olin jo unohtanut osan haasteltujen kertomuksista. Tällöin ”ranskalaiset viivat” eivät tuoneet samanlaista tunnelmaa, joka oli silloin, kun haastattelut oli juuri tehty.

Jokainen lukija kuvasi novellia todentuntuiseksi kokemukseksi siitä, mitä asunnottomuus voi olla. Saamani palautteen perusteella koen, että onnistuin tavoitteessani kertoa asunnottoman naisen elämäntarina. Pystyin kuvailemaan todentuntuisesti kokemuksia asunnottomana olemisesta, kadulla yöpymisestä ja päihderiippuvuudesta. Samalla onnistuin myös luomaan kokonaisen tarinan useiden henkilöiden elämäkokemuksista ja saada sen kuulostamaan yhden ihmisen tarinalta.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli antaa kokemusperäistä tietoa asunnottomuudesta ja tutkia voisiko tosielämään pohjautuvaa novellia käyttää osana opetusta. Sairaanhoidaja-opiskelijan näkökulmasta opinnäytetyön tekeminen antoi myös tietoa asunnottomuudesta, päihderiippuvuudesta ja narratiivisesta lähestymistavasta. Opinnäytetyöni kautta myös huumeidenkäyttäjien maailma tuli tutuksi ja siitä on minulle hyötyä nykyisessä työpaikassani.

Lähes kaksi vuotta kestänyt projekti on kasvattanut omaa ammatillisuuttani sen verran, että työskentelen edelleenkin päihdehoitotyössä ja koen, että novellin työstäminen, haastattelut ja teoriaosuuden tekeminen ovat antaneet minulle enemmän valmiuksia nykyiseen työhöni kuin ammattikorkeakoulun luennot ja tehtävät. Alkoholiongelma on pitkäaikainen sairaus (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009 a.) ja mielletään Suomessa jo kansansairaudeksi. Oppilaitokset eivät mielestäni ota opetussuunnitelmissaan tätä huomioon, vaan päihdetyön jakso tiivistetään lyhyeen. Halusin työlläni nostaa nimenomaan kokemusperäisen tiedon esille, sillä hoitoalalla lähes jokaisessa toimipisteessä törmätään nykypäivänä päihdeongelmaisiin ja heidän kohtaamisensa tulisi tapahtua ennakkoluulottomasti.

Lähdin kaksi vuotta sitten aloittaessani opinnäytetyötäni liikkeelle kysymyksestä voisiko asunnottomuus osua joskus omalle kohdalleni. Sain vastauksen kysymykseeni kuunnelllessani useita tarinoita asunnottomien elämästä ja siitä mistä kaikki oikein alkoikaan. Kyllä, myös minusta voisi tulla asunnoton. Jokaisen rispaantuneen takin, takkuisen tukan ja arpisen naaman takana on tarina, joka päästessään julki voi auttaa ymmärtämään ja näin hoitamaan paremmin niitä asunnottomia, jotka sattuvat vastaamme niin arkipäivän askareissa kuin työpaikalla. Omassa työpaikassani tiedän liian vähän asukkaittemme taustoista ja toivon, että tulevaisuus tuo lisää erilaisia ja aina niin jännittäviä tarinoita ihmiselämän varrelta.

Työtä tehdessäni heräsi idea myös dementiaa sairastavan ikäihmisen elämästä, siitä milaista on herätä joka aamu tietämättä missä on ja keitä ympärillä olevat ihmiset ovat.

Ymmärtääksemme joitakin sairauksia, meidän täytyy ensiksi oppia tuntemaan ihminen, joka sairautta kantaa. Vanhushoitotyössä käytetään tänäkin päivänä paljon omaelämäkertoihin perustuvia menetelmiä, esimerkiksi muistelua vanhojen esineiden kautta. Samantyyppisiä menetelmiä voitaisiin tuoda myös päihdehoitotyön maailmaan.

Palaute, jonka lukijoilta sain, kertoi että elämäntarinoihin pohjautuvaa kirjallisuutta voitaisiin käyttää osana opetusta nimenomaan sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksissa. Tosi asia on kuitenkin, että sitä harvemmin käytetään, varsinkaan korkeakoulutasoisissa oppilaitoksissa. Korkeakoulujen opetuksen vaaditaan pohjautuvan tieteellisiin tutkimuksiin ja teoksiin, vaikka työ jota teemme on työtä ihmisten kanssa, ei kirjojen. Jatkotutkimusehdotukseni olisi käyttää tosielämään perustuvaa kirjallisuutta osana esimerkiksi Mielenterveys- ja päihdetyön opintokokonaisuutta ja tutkia oppilaiden kokemuksia tämäläisestä opetustavasta. Tällä hetkellä minulla on ainoastaan tieto siitä, että novellia voitaisiin käyttää osana opetusta, mutta sen toimivuudesta ei ole tietoa. Toivoin opettajien kiinnittävän huomiota tähän opinnäytetyöhön ja tuovan kokemuksesta tietoa enemmän osaksi opetusta.

LÄHTEET

- Aalto, Saara 2007. Luovuusterapiat hoitomuotona. Artikkeliteoksessa *Taide keskellä elämää*, toim. Pekka Korhonen. Helsinki: Otava.
- ARA 2010. Asunnottomat 2009. Selvitys 5/2010. Verkossa:
<http://www.ara.fi/download.asp?contentid=23757&lan=sv>
- Erkkilä, Elisabeth & Stenius-Ayoade Agnes 2009. Asunnottomat vastaanottoyksiköissä: Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asukkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. SOCCA: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.
- Lee, Carol Ann 2010. Anne Frank: 1939–1945. Nuoren tytön elämä. Suomentanut Sepo Raudaskoski. Helsinki: Avain.
- Granfelt, Riitta 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Heikkilä, Iris 1998. Tuettua asumista järjestöjen, kuntien ja y-säätiöiden yhteistyöllä. Teoksessa Sirkka-Liisa Kärkkäinen, Katri Hannikainen & Iris Heikkilä *Asuntoja ja palveluja asunnottomille: Historiaa ja nykypäivää*. Helsinki: Stakes, 51–60.
- Helsingin kaupunki 2010. Hietaniemenkadun palvelukeskus. Viitattu 20.8.2011.
http://www.hel.fi/hki/sosv/fi/asunnottomien_palvelut/palvelukeskukset/hietaniemenkadun_palvelukeskus
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hägg, Samuli; Lehtimäki, Markku & Steinby, Liisa 2009. Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kotiranta, Hanna & Pajula, Tiina 2009. Espoolaisten asunnottomien kokemuksia kodittomuudestaan. Opinnäytetyö. Espoo: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Löytönen Teija 2007. Narratiivinen tutkimusote. Minäkö tutkija? Johdanto laadulliseen/postpositivistiseen tutkimukseen. Teatterikorkeakoulu. Viitattu 10.5.2011. <http://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>
- Nurminen, Niina 2007. Potilashuone numero 3. Teoksessa Pekka Korhonen (toim.) *Taide keskellä elämää*. Helsinki: Otava, 71–74.
- Paasonen, Maarit 2003. Uneliaan iltapäivän miehet: tutkimus ikääntyvien, asuntolassa

- asuvien miesten arjesta, tulevaisuudensuunnitelmista ja unelmista. Helsingin yliopisto.
- Posti, Essi & Päivinen, Ira 2000. Naisten asunnottomuus: kadulla asuvan naisen elämänkulku. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Päihdetilastollinen vuosikirja 2010. Alkoholit ja huumeet. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ruoho, Iris 1990. "Naisnäkökulman" ongelmia: Yhdysvaltalaisista standpoint-teorioista ja postmodernista feminismistä. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Seppä, Katja; Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo 2010. Alkoholiriippuvuus. Helsinki: Duodecim.
- Sunikka, Sanna; Seppälä, Ullamaija & Granfelt, Riitta 2007. Asunnottomuuskirja: näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA.
- Syrjälä Leena 2010. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 203–214.
- Tainio, Hannele 2007. Päivästä päivään elämistä. Pääkaupunkiseudun asunnottomien asumispalvelut ja muuttuvat palvelutarpeet. Pääkaupunkiseudun asunnottomien palvelujen kehittämissyksikköhanke. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA Heikki Waris instituutti. TYÖPAPEREITA 2:2007. Verkossa: http://www.socca.fi/aineistot/Pk-seudun_asunnottomien_asumis_palvelutarpeet.pdf
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009 a. Päihderiippuvuus. Viitattu 17.5.2011. <http://www.ktl.fi/portal/2954>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009 b. Huumeet. Viitattu 14.5.2011. <http://www.ktl.fi/portal/5941>
- Tilastokeskus 2006. Asunnoton. Viitattu 4.5.2011. Verkossa: <http://www.stat.fi/meta/kas/asunnoton.html>
- Tolska, Timo 2000. Kertova mieli: Jerome Brunerin narratiivikäsitelmä. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvatustieteen laitos.
- Vuokila-Oikkonen, Päivi 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. Oulu: Hoitotieteen ja terveystieteiden laitos, Psykiatrian poliklinikka

LIITE 1: KYSYMYKSET LUKIJOILLE

Kysymykset lukijaryhmälle (opettajat)

1. Koetko, että novellin lukeminen antoi sinulle jotain uutta?

Kuvaile lyhyesti novellin lukemista lukukokemuksena.

2. Millaista käyttöä novellille voisit ehdottaa?

Kenelle voisit suositella novellia? Miten opetuksessa mielestäsi voisi hyödyntää tätä novellia?

3. Millaisia ajatuksia novelli sinussa herätti?

Miltä lukukokemus tuntui? Mitä jäit miettimään?

Kysymykset lukijaryhmälle (opiskelijat)

1. Koetko, että novellin lukeminen antoi sinulle jotain uutta? Mitä?

Kuvaile lyhyesti novellin lukemista lukukokemuksena.

2. Millaista käyttöä novellille voisit ehdottaa? Kenelle voisit suositella novellia? **Miten novellia voitaisiin hyödyntää osana oppimista?**

3. Millaisia ajatuksia novelli sinussa herätti? Miltä lukukokemus tuntui?

Mitä jäit miettimään?

LIITE 2: SUOSTUMUSLOMAKE

Suostumuslomake

Minä _____ suostun siihen, että kertomiani tietoja voidaan käyttää asunnottomien kokemuksiin perustuvassa fiktiivisessä novellissa. Suostun tähän niillä ehdoilla, että henkilötietojani ei näy missään vaiheessa ja novelli on vain tositahtumiin perustuva eikä kerro ainoastaan itsestäni. Jos haluan, että jotain sanomaani ei julkaista, olen oikeutettu aina työn valmistumiseen asti (syksy 2011) perumaan suostumukseni, jolloin osuuteni poistetaan. Antamiani tietoja ei missään vaiheessa saa kuivuttaa muille kuin asianomaisille, tässä tilanteessa novellin tekijälle. Antamiani tietoja ei saa käyttää itseäni vastaan. Suostun myös siihen, että kertomaani saa muokata novelliin sopivaksi.

Helsingissä /2010

Allekirjoitus ja nimenselvennös

LIITE 3: NOVELLI POSTE RESTANTE 00100

Ei tätä asunnottomuutta nyt niin hirveän vaikeata oo käsittää. Tätä se vaan on, mitä sel-laista siinä muka on ettei sitä vois käsittää? Jos joku ois kertonu, et vuoden kuluttua nukun kadulla niin oisin vaan nauranu päin naamaa. Kerran nukkuessani Eduskuntata-lon viereisessä puistossa mietin itekseni, et tuolla sisällä ne isot herrat päättää isoista asioista, mut ei osaa ees sen vertaa, että saisi hoidettua meille asuntoa.

Mä kasvoin pienellä paikkakunnalla Pohjois-Suomessa. Äiti sanoi aina, et kun synnyin niin vettä tuli taivaalta niin jumalattomasti, et hyvä kun viitsivät ees lähteä sairaalaan. Sisko synti pari vuotta myöhemmin ja sitten isä vaan lähti eikä sen koommin palannu. Äiti jäi yksin elättämään meitä ja se köyhyys näkyi jo siitä, millaisia vaatteita pidettiin päällä. Systeri sai mun vanhat kuteet ja mä taas sain omani kirpputoreilta ja naapureilta. Ei maalla kasvamisessa sinäänsä mitään vikaa ollut, ihailtiin kuitenkin aina kaupunki-laisia. Jotenkin niillä oli aina hienommat vaatteet, poikaystävät ja rahaa. Meillä oli mei-dän oma tuppukylämme ja kavereitakaan ei oikeastaan ollu. Mä olin aina sellanen kiltti tyttö ja hoidin kouluni moitteettomasti, silleen se aika vaan kulu nopeammin. Kun täyten 12 vuotta äiti kyllästyi siihen yksinäisyyteen ja yksin kasvattamiseen ja nappas ensim-mäisen miehen, joka vaan suostu ottaa sen ja sen lapset hoiviinsa. Se mies oli täysjuop-po ja sit sitä ois pitäny vielä kutsua isäpuoleks. Siinä vaiheessa kotona oleminen ei tun-tunu enää niin mieluisalta ja alkoi kaivata tosissaan kavereita.

Sen yhden illan mä muistan niin elävästi. Isäpuoli oli taas kerran aivan päissään ja öris sohvalla, et tuokaa lisää kaljaa jääkaapista. Sit mulla vaan napsahti, et saa nyt vittu riit-tää ja lähdin ovet paiskoen ulos. Nappasin fillarin ja poljin sen tuppukylän keskustaan tietämättä mitä siellä aion tehdä. Oli kesä ja ilta-aurinko porotti vielä iltakaheksaltakin. Kaarsin mun vanhan ala-asteen pihaan ja vielä raivoissani tönäsin pyörän maahan ennen kuin tajusin, et mulla oli yleisöä. Kolme kundii istu siinä koulun portailla, tuijotti mua ja veti röökiä. Katoin vaan takaisin yhä vihaisena, kun yks niistä nous ylös, otti taskustaan askin ja tarjos mulle. Mä inhosin sitä tupakansavua joka lähti isäpuolesta, mut sillä het-kellä mun sisälläni paloi joku kapinanliekki ja mulla oli pakonomainen tarve tehdä jo-tain radikaalia.

Sen kundin nimi oli Níko. Meillä synkkas ihan saman tien ja koulun alkaessa lintsattiin eka päivä ja tokana mentiin yhdessä käsikädessä. En tiä mikä niissä pahoissa pojissa meitä naisia viehättää, ehkä se oli se aika ja halu päästä jollain tavalla eteenpäin. Nikon kanssa mä tunsin ensi kertaa elämässäni et mä oikeesti elin. Jälkeenpäin ku oon miettiny niin ehkä se oli vaan sitä, ku oltiin niin sekasin koko ajan. Niko tutustutti mut tupakkaan, kaljaan, väkeviin ja opin miten isäpuolen viinapullon voi täyttää puoliks vedellä. Sit kun se rehvasteli humalapäissään niin teki mieli sanoo, et sulla se nousee vesikin päähän.

Koulu nyt alko mennä alamäkeen päin, mut jotenkin se juominen autto unohtamaan kaikki huolet ja oli vaan niin saatanan hauskaa. Me vedettiin joskus kännejä ihan vaan kaksistaan, naurettiin ja haaveiltiin tulevasta. Mä halusin koulun jälkeen opiskelemaan hoitajaks. Tykkäsin siitä et sain hoivaa Nikoo kun se oli lähes sammumispisteessä. Pidin sen päätä mun sylissä, silittelin hiuksia ja kuuntelin miten sen kuorsaus vaan voimistu ja voimistu. Nikon haave oli vaan rikastua ja hommaa omakotitalo mis vois rauhassa bilettää ilman et mutsi soittelis perään. Sen mutsi oli hirvee tiukkis ja kyttäs aina Nikon tekemisiä. Meillä systeri näki joskus kun olin läheisessä metsässä röökillä ja meni tietty heti kertoo äidille. Sain sellaset huudot päälleni, mut sen jälkeen tuntu vaan siltä et haluis polttaa lisää. Niinku kapinamielessä.

Kun täytin 16 vuotta niin mentiin kihloihin. Sit muistan sen yhen kauniin päivän ku Niko tuli silmät kiiltäen ja hymy huulilla kertomaan et se on löytäny jotain parempaa ku alkoholi, jotain mikä saa olon niin rennoks ettei koulu tai perhejutut paina mieltä. Mä innostuin tietty alkuun, mut samaan aikaan tunsin jonkinlaista pelkoa. En oo ihan varma et mitä, mut jokin sen silmissä sai mun ihoni kananlihalle. Se alko kannabiksesta. Istuttiin ringissä Nikon huoneessa ja sätkä vaan kiers. Jos oot kuullu et seksi on parasta, ku on pilvessä niin se on paska puhetta. Se on parasta kun on vetäny essoi. Siirtyminen vahvempiin ja vahvempiin tapahtu ihan huomaamatta ja aina piti saada pää vaan enemmän ja enemmän sekaisin. Olo piriski oli vaan niin käsittämättömän hyvä. Pystyit valvomaan vuorokausia putkeen väsymättä lainkaan. Aamuurinko sarastaa ja muut herää väsyneinä töihin, mut sul on vaan niin sairaan hyvä fiilis vaikka oot valvonu koko yön. Ne hetket sä olit vaan niin onnellinen. Siihen onnellisuuteen sitä kait jäikin koukuun. Se oli kuin pakotie tästä oikeasta maailmasta. Siinä maailmassa sä et ajatellu mitään

ikäviä juttuja. Pysty makaamaan tuntikausia sohvalla ja fiilistellä sitä hyvää oloansa.

Mä en kuitenkaan käyttäny niin paljoo kuin Niko. Se innostu aina kun sai ihan mitä tahansa mikä pisti pään sekasin. Jossain vaiheessa mä aloin tajuta ettei se oikeesti oo ikinä selvin päin. Mut en mä siihen koskaan puuttunu. Mä rakastin sitä enkä halunnu nähdä sen kärsivän. Vieroitusoireissa se meni ihan vainoharhaseks, täris vaan ja kiros jos ei saanu mitään. Mä tietty juoksin puolet kylästä läpi, että saisin sille ees pamei helpottamaan oloo. Rännittäminen ei ollu yhtään mun juttu. Mä olin neulakammoinen ja pari kertaa annoin Nikon kyllä pistää, mut sit lopulta tyydyin vaan vetää nokkiin. Vaik oli siinä jotain tosi koukuttavaa, kun neula vaan työnty suoneen ja heti ekaks tunki sellaisen mielettömän ison kuuman aallon ja sit tuli niin hyvä olo, että makas vaan lattialla ja nautti siitä fiiliksestä. Piris oli kyllä se, et se nousu kesti vaan muutaman minuutin ja sit ikään kuin tasaantu. Sniffaamisesta ei saanu läheskään samanlaisia kiksejä, mutta jotenkin mä koin sen neulalla tökkimisen ällöttäväks ja likaseks. En ylipäättänsä tykäny yhtään siitä, että Niko rännitti. Pelkäsin, et se jää oikeesti koukkuun, mut samalla en tajunnu sitä miten koukussa itekin olin. Ihmiset jotka vetää vaan nokkiin ajattelee jotenkin, et se ois miedompaa ja hyväksyttävämpää kuin fiksit, mut samaa paskaa ne molemmat on, toinen vaan iskee kovempaa. Ja riippuvuus, se syntyy vedit sit kamaa ihan miten tahansa.

Ne vuodet meni vaan jotenkin tosi nopeesti. Äiti alko epäillä, ku laihduttiin molemmat Nikon kans pelkiks tikuiks. Sit mä kyllästyin siihen sen jatkuvaan urputtamiseen ja vaaadin et muutetaan pois. Mulle ei riittäny päästä pelkästään himasta, halusin päästä koko siitä tuppukylästä ja siks suunnattiin Helsinkiin. Tehtiin molemmat hanttihommia, et saatiin vuokra ja kamat maksetuks. Niihin aikoihin mul alko olla tosi paha olo aamuisin ja menkatki oli myöhässä. Niko oli ihan fiiliksissä siitä, et saatais lapsi, mut mua vaan lähinnä kuvotti ajatus tuoda uus elämä tälläsen sekoilun keskelle. Eihän se mun raskaus ees lopettanu Nikon kaman käyttöä, ehkä pikemminkin lisäs. Samoihin aikoihin ku se keksi heroisiin niin mä lopetin. Olihan se helvetin hankalaa lopettaa jotain mitä on tehny useemman vuoden, mut jotenkin mä rakastuin siihen lapseen mun sisälläni enkä kestäny ajatusta, et sen molemmat vanhemmat ois täysnarkkeja. Yks addiktio vaihtu toiseen, niinhän se aina menee. Mut terveempää se on olla koukussa rakkauteen omaa lastaan kohtaan kuin kamaa. Kyl mä toisinaan vedin pienet hatsit jos vaan oli, mut muuten

taistelin vaan haluja vastaan. Äidinrakkaus oli mulle suurempaa huumetta kuin mikään muu.

Olin varmaan jo seitsemännellä kuulla kun menin viikonlopuks mutsin ja pikkusiskon luo. Mutsi oli eronnu isäpuolesta ja mulla oli kerrankin sellanen hyvä tunne mennä kohtiin ja kertoo, et mä oon oikeesti kuivilla, ainakin melkein. Vaikeetahan niiden oli sitä uskoo, jotenkin se luottamus oli menny jo vuosia sitten, mut olihan ne innoissaan mun raskaudesta. Sit tuli se yö jolloin näin painajaista. Mä olin synnytyssalissa ja lekurit kerto, et mun lapsi on niin riippuvainen kamasta ja et se täytyy lopettaa. Jos en heränny siihen painajaiseen niin viimeistään heräsin siihen puheluun ja tuntu ku paha uni vaan jatkuis. Laura, yks mejän yhteinen narkkituttava soitti ihan helvetin sekasin ja huus ettei Niko enää hengitä. Se oli niin kamapäissään, etten saanu mitään selvää, mut mä tunsin miten vauva potkas ja tajusin, et Nikoa ei enää oo. Se valo tunnelin päässä oli yhtäkkiä sammunu.

Mult on turha kysellä et millaset Nikon hautajaiset oli tai miten mun synnytys meni. Mä en muista siitä ajasta mitään. Mä muistan sen yön ja sellasen jumalattoman kuilun mihin mä vaan tipuin. Jälkeenpäin oon kuullu, et en edes itkeny hautajaisissa tai huutanu ku Emma synty. Se rakkaus mikä mulla oli ollut sitä lasta kohtaan vaan katos. En mä sitä vihannu, mut en mä siitä voinu pitää huoltakaan. Sossu ois varmasti vieny sen ellei mutsi ois suostunu huoltajaks. Mä vietin jotain aikoja suljetullakin, vakava masennus kuumemma, mut en mä muista noita aikoja. Mulla ei ollu mitään haaveita enää, pelkkää tyhjää. Meni vuosi, varmaan kaks ellei jopa kolmatta ja mä en ees tajunnu miten mun pieni lapseni kasvo. Kyl Emmalle yritettiin opettaa, et kuka sen oikea äiti on, mut niin pieni lapsi tarttee läheisyyttä eikä tyhjyyteen katsovaa aavetta, joka ei edes tajua kun pitelee sylissään omaa tytärtään. Mutsi jakso aina vaan paasata, et ryhdistäydy ja nouse ylös ja katso tässä on sun tyttäres, katso sitä. Mut en mä pystyny näkee enää mitään. Mä syytin itseäni, et olin sen viikonlopun poissa. Et jos en ois niin oisko Niko vielä hengissä? Miks mä en saanu sitä lopettamaan? Vasta kun lopulta hyväksyin ettei se ollu mun syytäni, mä aloin parantua.

Kun mä olin taas kunnossa, niin halusin vaan Emman. Mä näin siinä Nikon piirteitä ja

puhuin sille aina miten paljon sen isä ois sitä rakastanu jos ois koskaan päässy näkemään sen. Mut siinä tuppukylässä me vaan kerättiin sääliä katseja, tuntu ku kaikki kuiskuttelis selän takana et toi on se narkkari jonka mies kuoli ja se romahti. Mä en kestäny sitä painetta ja halusin pois. Halusin takas Helsinkiin, sinne missä mä viimeks olin nähny Nikon. Mutsi ei luottanu muhun vieläkään. Sen mielestä mun ois pitäny jäädä niiden luo, et se ois muka parasta Emmalle. Mut mä uskoin, että sen biologisena äitinä tiesin mikä sille oli parasta, joten mä otin sen mukaani ja lähdin takas pääkallopaikalle. Olin 22-vuotias yksinhuoltajaäiti ja mulle kelpas mikä tahansa duuni, joten päädyin keittiöapulaiseks. Rahaa oli vähän, mut kyl me selvittiin. Must tuntu et mä synnyin uudelleen, et sain uuden mahdollisuuden ja aioin pitää siitä kiinni. Mä pidinkin monta vuotta. En halunnu päästää ketään lähelleni, koin kaikki vaan jotenkin uhkaks. Olin ylisuojeleva äiti enkä halunnu et kukaan satuttaa mua tai tytärtäni.

Kun täytin 30 ja Emma oli 12-vuotias, yhtä kapinallinen kuin mä silloin nuorena, aloin haaveilla toisesta lapsesta. Sit jotenkin kuin tilauksesta mä tapasin Samun. Samu oli mua 7 vuotta vanhempi ja tavattiin siinä lähibaarissa, kun olin juhlimassa kolmekymppisiäni. Ei menny varmaan vuottakaan, kun Tero synty. Jotenkin koin, et sain elää uudestaan sen vauvavaiheen, minkä menetin masennuksen takia silloin kun Emma oli pieni. Tuntu et mulla oli vihdoinkin yhteinen perhe, yhteinen kokonaisuus. Mut ei se meidän perheonni kovin kauaa kestäny, Samu tykkäs ryypätä ja kunnolla niin, että sitä sai odotella baareista kotiin sillä välin kun ite valvoin Teron itkujen kanssa. Mutsi hoki pitkään, että jätä se mies ennen kuin se tuhoo mut taas uudelleen, mut enhän mä uskonu. Halusin et lapsillani olis kerrankin isä. Sit ku mutsi sairastu syöpään, joka sen sit tappokin, niin masennuksen sijaan mä aloin vaan tuntea halua kostaa Samulle sen, et se dokas kaikki päivät. Halusin näyttää sille miltä tuntuu, kun toinen dokaa ja toinen ei. Koska eihän se parisuhde toimi niin, et vaan toinen käyttää liikaa. Se on molemmat tai ei mitään. Ajattelin et jos Samu tajuis mun olevan aina ihan sekasin niin se oppis ottamaan vastuuta, koska toisen meistä täytyy pitää huolta lapsista, mut lopulta kumpikaan ei pitänyt. Kai se äidin kuolemakin paino, koska sitä viinaa alko mennä vaan enemmän ja enemmän. Samaan aikaan lisäänty yhtäkkiä kaverit ympärillä ja poliisit alko olla vakiovieraita ovelle. Duuniporukan kans saatettiin käydä kaljalla kesken työpäivän. Systeri katkas välit ja eikä ois voinu sanoa etteikö ois tullu yllätyksenä, kun sossut lopulta ilmesty ovelle ja huostaanotti Emman ja Teron.

Tietysti mä rakastin mun lapsiani ja halusin niille pelkkää hyvää. Mut se viinanhimo oli vaan jotain suurempaa, jotain sillä tavalla uutta etten vaan osannu hallita sitä. Iltaisin joi paha oloaan siitä, et mies oli juoppo. Sit aamuisin olo oli vaan niin hirveä et oli pakko ottaa tasottavaa ja siitä se sit taas lähti. Poissaoloja töistä alko kerääntyä ja sit ei menny kauaa kun ne ilmotti ettei tartte ees tulla enää. Sit ku meni lapset ja duuni, niin oli taas lisää syitä ryypätä siihen pahaan oloon. Se yhteinen perhe, se vaan hajos ja sittenhän meni se asuntokin. Kylhän se aluks tuntu oudolta ettei oo kämppää ja tavaratkin joutu karräämään johonkin varastoon, mut ei sitä sit loppujen lopuks miettiny niin hirveesti. Aluks me jaksettiin olla Samun kans vielä kimpassa, yövyttiin juoppokavereitten luona aina silloin kun ne vaan meidät suostu majoittaa eli aina kun meillä oli rahaa ja pystytettiin tuoda viinaa mukana. Mut sit oli kans niitä öitä ulkona. Kadulla ei vaan uskaltanu nukkua yksin, eikä varsinkaan selvinpäin. Ei siitä selvinny ilman viinaa, voimat ei vaan riittäny. Ei siellä aina uskaltanu ees nukahtaa. Pelkäs et ku herää, tai jos ees herää, niin onks mitään enää jäljellä. Kadulla oppii kaikenlaista, se on jatkuvaa selviytymistä. Lompakossa ei kannattanut ikinä pitää rahoja, koska ne vietiin saman tien. Parempi oli ujuttaa ne viimeisetkin hilut vaan jonnekin mihin aurinko ei enää paistanut.

Yöt vietettiin yleensä joko yleisissä vessoissa, puistoissa tai pankkien tuuletuskaapeissa. Piti vaan laittaa puhdasta pahvia alle, kun nukuttiin niin ei tuntu niin pahalta. Kesällä pysty nukkumaan ulkonakin helposti, mut aamulla heräs yleensä siihen et itikat oli imeyny kaiken veren mitä musta vaan löyty. Mulla oli aina mukana reppu, jossa oli ihan jotain perustarvikkeita niinku pitkähihainen paita, vaihtovaatteet ja sit kaikkia hygieniajuttuja, hammasharja, tahnua ja niin edelleen. Ei se et asuu kadulla tarkoita sitä ettei pitäis huolta itestään. Naisena mä pysyin aina, nukuinpa sitten loistohotellissa tai Kulosaaren sillan alla. Kyl Stadissa on ihan hyvin paikkoja, jossa voi peseytyä ja pestä pyykkiä ihan ilmaseks. Saunaan pääsin varmaan useemmin ku silloin kun oli vielä kämppä. Muistan et kerran mä heräsin yöllä sellaseen jumalattomaan kutinaan. Tuntu, et oisin voinu repii ihoni riekaileiks, ottaa veitsen käteeni ja irrottaa koko nahan, jotta saisin sen kutinan vaan pois. En nukkunu enää sinä yönä, venasin vaan aamua et Samu heräis ja antais mulle jotain mikä sais mut unohtamaan tän kutinan. Ku se aamu sit tuli ja Samu heräs niin se totes vaan et täit ne tepastelee mun vaatteissa ja et vaatteet pitäis sytyttää tuleen. Silloin tuli kunnolla sellanen olo, et on vaan joku saastanen viemärirotta.

Pettymykset, ne jättää arpia ihmiseen. Ei sais tarttua menneisiin juttuihin niin syvästi eikä kylmettää itteään täysin, mut ei tota tilannetta ois kestäny jos olis vielä tuntenu jotain. Kai mä olisin vain ihan tavallinen ihminen, jos ei ois kokenu kaikkea tota. Kävisin töissä, hoitaisin lapsia, ostaisin ruokani Alepasta sen sijaan et pöllisin ne, ajelelisin jollain farmari Volvolla ja kävisin lomamatkoilla jossain Aurinkorannikolla.

Vanhat tutut, sellaset jotka ei käytä mitään, alko karttamaan kun asu kadulla. Kai ne pelkäs et ne ongelmat tarttuis. Sit ku näki vanhoja juoppokavereita niin eka kommentti oli "Ai säkin oot vielä elossa". Se oli vaan sitä elämää, koskaan ei tienny et mikä päivä on viimeinen. Jossain vaiheessa ei vaan jaksettu enää Samun kans katella toisiamme ja erkaannuttiin täysin. Vaan ei sekään saanu sitä kittaamista loppumaan. Nyt surin sitä et lapset vietiin ja oon ypöyksen ja se unelma siitä yhteinäisestä perheestä oli ihan sirpaleina. Elämä oli sellasta näköalatonta ja silti sitä jakso haaveilla terveestä miehestä, jolla ois työpaikka. Oon aina jaksanu uskoa siihen, et kaiken takana on rakkaus ja sen avulla oonkin varmaan selvinny näin pitkälle. Rakkautta voi olla niin monenlaista. Sä voit rakastaa lapsias, vaikka tiedät ettet pysty pitämään niistä huolta. Sekin on rakkautta, et antaa toiselle vapauden, jotta se sais paremman elämän. Noihin aikoihin mä en halunnu edes tavata lapsiani, mä en ois kestäny nähdä itteäni niiden silmistä. Loppujen lopuksi on aivan sama ootko sä toisinaan dokaava vai täysalkkis. Kaikille meille sattuu onnettomuuksia ja vahinkoja. Kuka tahansa voi kaatua portaissa vaikka ei ois ees kännissä. Minkä takia tarttee aina kattoo niin pahasti jos on silmä mustana? Olisinhan mä voinu kaatua selvinpäinkin. Tai mut oltais voitu tuupata alas. Vaan siks et mul on vähän rähjäsemät kuteet ja arpia ei tarkota sitä etten olis ihminen. Ihminen joka tuntee miten pahasti sitä katotaan. Asiat on jo tarpeeks huonosti, kylhän se näkee päältäpäin. Tartte vielä antaa niitä säälliviä katseita. Tai halveksuvia, tai sit niitä huutoja et mee töihin ja blaablaa. Menisinkin mut tuskin kukaan mua ottais, koska ne kattoo ihan samaa ku ihmiset kadullakin. Juoppo, kuka sellasen haluis palkata.

Kun tuli syksy ja viileät yöt niin monta kertaa tuli mentyä baariin, iskettyä vaan jonkun miehen jotta sais yöpaikan. Olihan se sellasta ittensä myymistä tietyllä tavalla, mutta ne yöt yksin kadulla, kun sataa vettä ja jäätävä tuuli puhaltaa oli niin pelottavia, että myi vaikka oman sielunsa siitä hyvästä et pääs lämpimään. Niinä öinä pelkäs ihan oikeesti et herääkö enää aamulla. Tuli käveltyä pitkiä matkoja ihan vaan lämmittääkseen itteään.

Kännissä oli tietty parempi olla, silloin ei vaan pelännyt mitään. Kylmä ei ainoastaan tuntunu pahalta, vaan se myös aiheutti paljon pahaa. Paleltumat meidän piireissä oli ihan tuttuja. Varmaan joka päivä tuntui siltä ettei tunne enää jotain osaa kehostaan ja sitä vaan toivoi ettei siinä ois paleltumaa. Jos näet linkkaavan asunnottoman niin et halua edes tietää mitä sieltä sukan alta paljastuu. Kosteus ja kylmyys saa jalat hautumaan ja kengät hiersivät haavoja jalkapohjiin. Eivätkä ne haavat helposti parantuneet, kun ei niitä hoidettu. Talvellakin kengät olivat jalassa vuorokauden ympäri, missä välissä ne haavat olisivat ehtineet parantua.

Stadista tuli mulle tutumpi ku se tuppukylä oli koskaan ollu. Kavereille pääs yöks silloin kun oli rahaa. Sit ku sai toimeentulotuen niin kummasti ovet avautu, kunhan oli kilisevä muovikassi mukana. Kerran menin kaverin kämpille viinapullot mukana ja se sano, et voin vapaasti kaivaa jääkaapista ruokaa jos mieli tekee. Mut sit ku avasin jääkaapin niin sen kaverin ukko tuliki jostain viereisestä huoneesta ja alko räyhää, et mitä vittua mä tuun syömään toisten ruokia. Seuraavana hetkenä sainki puukosta tajuamatta ees koko tilannetta. Voihan se kuulostaa järkyttävältä, mut mä olin vaan onnellinen siitä et pääsin sisälle sairaalaan pariks päiväks. Kyllähän ne sielläki katto aika pitkään ja vaik näyttäis miten siistityltä niin ku osotteen tilalla lukee Poste Restante niin kyl ne tajuu. Lekuritkaan ei ikinä ota tosissaan, kattoo vaan et toi on joku spurgu eli ei oo mitään väliä mitä sille antaa ku se ottaa mitä vaan. Miten sitä ikinä vois oppia seisomaan omilla jaloillaan jos sut tuomitaan jo ensi kättelyssä? Poliisit oli loppujen lopuks ihan jees tyyppejä. Usein heitettiin läppää siitä, et eiks ne nyt vois pidättää ees jostain syystä et sais aamupalaa. Me oltiin alkkikset oltiin niille harmittomia, jos ei vaan räyhätty.

Jossain vaiheessa keksin noi ensisuoijat. Eli ne mihin pääs aina yöks ja sit aamulla piti taas lähteä. Patjat siellä tappo selän ja joinakin öinä se melu esti mahdollisuuden nukkua silmänräpäystäkään, mut oli sentään katto pään päällä. Miehiä pörräs ympärillä, mut ne kaikki oli yli kymmenen vuotta mua vanhempia. Olin haluttua tavaraa, koska jaksoin vielä pitää huolen itestäni ja ensi alkuun sainki usein hyödyttyä tilanteesta. Mulle tarjottiin ja rahaa ois pitäny jäädä säästöön, mut se mitä en oo koskaan ymmärtäny on se miten paljon enemmän rahaa kuluu kadulla. Se aina katos johonkin ja sit kitkuteltiin viikko venaten sossun rahoja. Niissä tilanteissa se miesten pörrääminen ympärillä oli todella hyödyks. Mut naisten osalta onnistuin kyl tuhoamaan maineeni aika tyylikkäästi. Tuli

sitä joskus humalapäissään säädettyä varattujenkin kans, mut ainahan tollasis mestois kaikki paneskelee toisiaan ristiin. Silti tuntu et ne muut oli vaan jotenkin katkeria siitä, et mulla oli vielä ulkonäköä ja mä olin suhteellisen nuori. Ne aina hoki sitä et mulla on vielä elämää edessä ja miks en tee sille mitään. Mut eihän ne itekään ollu tehny?

Sanotaan, et aurinko paistaa aina risukasaankin ja niin se teki myös mun kohdalla. Ties miten monen kuukauden putki oli ollu takana, ku yks päivä havahduin siihen, että on Teron syntymäpäivä. Sit mulle tuli ihan jumalaton ikävä mun pikkupoikaani ja tytärtäni, mut tiesin, et en voi tässä kunnossa niitä nähdä. Hakeuduin katkolle ja onnekseni pääsin sisään. Olin kuullu monilta, et ne on yrittäny päästä katkolle, mut niitä ei oo otettu. Ne katkopaikat on helvetin täysiä koko ajan ja mitä muuta ihminen tekis ku ryyppäis vielä lisää, kun ei kerran katkollekaan pääse. Mut mä pääsin ja olin kiltisti siellä koko sen viikon ja se riitti siihen, että sain paikan naisten asuntolasta. Ainoa ehto oli se, että piti olla kokonaan ottamatta. Sinne ei saanu tulla yhtään päihtyneenä ja pihalle kyl lens jos oli pariki päivää poissa ryyppyreissuillaan. Kun olin asunu siellä pari kuukautta uskalsin ottaa yhteyttä lasteni uuteen sijaisperheeseen ja ne suostu siihen, että pääsen tapaamaan Teron ja Emman. Mua jännitti sinä päivänä aivan mielettömästi, kiskoin varmaan askin tupakkaa ennen puoltapäivää. En tienny millaseks ne oli kasvanu, joten en tienny mitä niille ostaisin. Loppujen lopuks ostin Terolle sellasen pehmonallen toivoen, et se nukuis sen kanssa ja muistais oman äitinsä. Emma oli jo 18-vuotias ja se olikin se vaikeampi tapaus. En tienny yhtään käyttikö se ees meikkiä vielä ja kun muistelin itteäni 18-vuotiaana niin mähän vedin jo silloin kamaa. Sit päädyin siihen, että annan sille pari-kymppiä, jotta se vois ite ostaa jotain kivaa.

Kyllä äiti aina oman lapsensa tunnistaa, oli siitä miten monta vuotta tahansa. Kyl mun kädet hikos ja jalat vipatti ku seisoin Rautatientorilla ja kyttäsin varmaan jokaista ohimenevää kakaraa sillä silmällä et onks toi mun. Mut sit kun mun katse tavoitti Emman niin sisällä vaan kuohahti ja ihmetteli, et miten sitä aiemmin ees epäili jotakuta muuta lapsekseen. Olihan sekin kasvanut, muuttunut, ottanut lävistyksen ja värjänny hiukset mustaks. Mut se oli vieläkin Emmani ja mä näin sen silmistä, että jokin osa siitäkin oli onnellinen nähdessään mut. Tero olikin sit ihan toinen tapaus. Ei se muistanu mua, sitä pelotti. Olinhan mä aika rajun näkönen huolimatta siitä et olin ollu monta kuukautta kuivilla. Sisäiset arvet ei ollu mitään verrattuna ulkoisiin kolhuihin, jotka paisto mun

kasvoilta ja puski esiin kropasta. Tero oli ujo lapsi ja must tuntu et se oli mun syynti. Vaippaikäisestä asti se lapsi oli joutunu kattomaan huutoa, pullojen kilinää ja haistamaan röökingsavua. Voiko siitä jäädä pysyviä traumoja? Olinko mä saanu aikaan jotain pysyvää vikaa? Pehmolelun se otti, mut kun koetin halata sitä niin se vaan piiloutu Emmen taakse. Emma katto vaan mua varpaasta päähän asti ikään kuin arvioiden et oonko mä kännissä vai en. Se 20€, jonka annoin tuntu yhtäkkiä mitättömältä ja mä kuituoin sen edessä ja valehtelen jos väitän ettei tehny mieli rohkasevaa ryyppyä.

Se päivä oli varmaan elämäni parhain. Pikkuhiljaa Tero tuli ulos kuorestaan ja päivän lopuksi kertoi jo innoissaan uudesta autosta, jonka joku poika tarhassa oli saanut. Aurinko paistoi Kauppatorilla ja ostin koko konkkaronkalle jäätelöt. Huomasin miten paljon Emma nautti siitä, kerroin tarinoita sen lapsuudesta. Päätin silloin, et tämä on se paikka missä haluan olla, se mihin kuulun ja aioin pitää siitä kiinni. Kun kuukausi myöhemmin Emma sai valkolakin päähänsä en voinut olla itkemättä. Kaunis lapseni oli kasvanut aikuiseksi.

Tottakai mä rakastan lapsiani. Rakastan niitä enemmän kuin omaa itteäni. Ehkä siinä on se syy miksen voi pitää huolta itestäni. En ees niiden takia. Mut ku jossain vaiheessa valuu tarpeeks syvälle sitä lopettaa välittämästä. Ja silloin kun ihminen ei välitä enää mistään, ei kykene myöskään pitämään huolta omasta itsestään, ei edes muiden takia. Tai sit se on se riippuvuus josta ne puhuu. Mut eihän mulla ole ongelmaa. Niin ihmiset huijaa itteään. Oli kyse mistä tahansa. "En mä ihan oikeesti kaipaa sitä, mut miksei se jo soita?" Sitähän tää maailma on. Pelkkää ittensä kusettamista kun yrittää vaan selvitä hengissä.

Asiat alko vihdoinkin sujumaan. Viihdyin siinä asuntolassa eikä päihteettömyyskään tuntunu ees pahalta. Ei mua tosin niihin aikoihin ees kiinnostanu ryyppätä. Se katko oli tehny tehtävänsä ja lasten näkeminen autto pahimpaan viinanhimoon. Mut ku kaikki kaverit oli ryyppypiireistä niin sitä huomaa olevansa usein tosi yksinäinen. Kaipas edelleenkin sitä perhettä, kotia ja oikeeta elämää. Mutta nekin miehet keiden kans ois voinu pyöriä oli kaikki alkoon päin. Kun ei ite juonu niin ei tehny myöskään mieli katella muita juomassa. Kyl mä sit sinnittelin ihmeen pitkään. Yritin pitää itteni kiireellisenä ettei rupeis innostaa juominen. Haaveilin työpaikasta ja opiskelusta, mut ei se ollu niin

yksinkertaista kun taustat puhu puolesta. Kerran sit tuli otettua muutama ja vaikka ei ite tuntunu siltä, et olis ees kännissä niin promilleja puhalsin sen yhden ainoan. Eikä siihen enempää tarvittu. Asuntolapaikka meni saman tien, ei siinä mitkään selittelyt auttanut. Sitten oltiin taas kadulla. Vitutti niin suuresti, et taas meni ryyppäämiseks. Ei kehdannu ees lapsiin olla yhteydessä, kun ties mitä nekin sanois. Taas meni luottamus äitiin.

Ei ikinä sais luopua toivosta ja aina sitä jaksaa haaveilla siitä, et jonakin päivänä asiat menis taas parempaan suuntaan. Siitä et millon se päivä tulee en osaa sanoa, mut ainakin haluan uskoa et sellanen on tulossa. En mä oo paha ihminen, en mä oo koskaan oo halunnu kenellekään mitään paha. Aina sitä ei vaan jaksa ja sit lopettaa välittämästä omasta itestänsä eikä enää osaa pitää itestään huolta. On helppoa sanoa toiselle miten sen pitäis elämänsä elää, mut sen ite muutoksen tulee tulla ihmisestä sisältäpäin. Sun pitää haluta muuttua ja tehdä sen eteen työtä. Olla valmis siihen, et vaik yhteiskunta ja läheiset potkii perseelle niin oot tehny päätökses ja pysyt siinä. Ilman motivaatiota ei mitään saada aikaseks. Kyl mä vielä muutun, mä lupaan sen. Mut mun täytyy vaan odottaa sitä oikeeta hetkeä. Vaikka alkoholi on syövyttäny koko mun kropan ja lekurit löytäis musta vaikka minkälaista vikaa niin se ei välttämättä oo tarpeeks jotta oikeesti parantuisin. Ei sellaset uhkailut siitä, et juon vielä itteni hengiltä tunnu missään. Mut sit ku joku päivä oikeesti havahtuu siihen todellisuus ettei tää oo sitä mitä haluan, niin mä vielä nousen täältä. Sitä ennen mä vaan toivon, et ihmiset ymmärtäis etten mä ole paha eikä mua tartte pelätä. Kaikki eivät vaan oo syntyyny hopealusikka suussa eikä kaikki oo niin vahvoja kuin muut. Tää on vaan mun tapani elää.